

Strategia językowa mniejszości niemieckiej
w
Polsce
2027 – 2031

Verband der deutschen sozial-kulturellen Gesellschaften in Polen
Związek Niemieckich Stowarzyszeń Społeczno-Kulturalnych w Polsce

Opole 2026

Spis treści

Wstęp	3
Wprowadzenie	4
1. Projekty językowe mniejszości niemieckiej w roku 2024 – ujęcie statystyczne	5
1.1. Działania i uczestnicy	5
1.2. Ilość struktur objętych wsparciem.....	6
1.3. Okres realizacji działań w ramach projektów	7
1.4. Wiodące tematy projektów	8
1.5. Formy projektów w podziale na czas ich trwania (dla uczestników).....	10
1.6. Projekty według grupy wiekowej uczestników	12
1.7. Kontynuacja projektów	13
2. Analiza SWOT projektów językowych mniejszości niemieckiej	18
2.1. Analiza czynników wewnętrznych w formie atutów (Strengths).....	19
2.2. Analiza czynników wewnętrznych w formie słabych stron (Weaknesses)	20
2.3. Analiza czynników zewnętrznych w formie szans (Opportunities)	22
2.4. Analiza czynników zewnętrznych w formie zagrożeń i ryzyk (threats).....	23
3. Macierz TOWS w zastosowaniu do projektów językowych mniejszości niemieckiej	25
3.1. Wykorzystać mocne strony, wykorzystać szanse	26
3.2. Wykorzystać mocne strony, ograniczyć ryzyko	33
3.3. Pokonywać słabości, wykorzystywać szanse	36
3.4. Zapobieganie zagrożeniom, niwelowanie słabych stron.....	41
4. Plan działania	43
4.1. Cele, kryteria sukcesu, okres realizacji, organizacja odpowiedzialna	43
4.2. Cele i zadania priorytetowe	48
Podsumowanie	49

W niniejszym dokumencie stosuje się następujący ujednolicony system akronimów nazw organizacji i instytucji:

ZNSSK – Związek Niemieckich Stowarzyszeń Społeczno-Kulturalnych w Polsce
TSKN – Towarzystwo Społeczno-Kulturalne Niemców na Śląsku Opolskim
DFK Schlesien – Towarzystwo Społeczno-Kulturalne Niemców Województwa Śląskiego
ZSNWiM – Związek Stowarzyszeń Niemieckich Warmii i Mazur
ZMMN – Związek Młodzieży Mniejszości Niemieckiej
CDWNwP – Centrum Dokumentacyjno-Wystawiennicze Niemców w Polsce
DWPN – Dom Współpracy Polsko-Niemieckiej
OCE – Opolskie Centrum Edukacji („Program Niwki”)

Wstęp

Język niemiecki towarzyszy mi i innym członkom mniejszości niemieckiej od dzieciństwa i młodości. Zakaz używania języka niemieckiego na terenach, na których mieszkali Niemcy w Polskiej Rzeczypospolitej Ludowej (w latach 1945–1989), pozostawił głębokie ślady, które znam bardzo dobrze również z własnego doświadczenia. Mimo wszystko język niemiecki był w jakiś sposób zawsze obecny: w naszych rodzinach, podczas rozmów z dziadkami czy podczas uroczystości w naszych gminach.

Jednocześnie wielu z nas wcześniej doświadczyło, jak kruchy może być język, jeżeli przez dziesięciolecia będzie zakazany w życiu codziennym, jeżeli będzie się nim coraz rzadziej mówiło, nie będzie wystarczająco promowało w szkole lub jeżeli jego przekaz międzypokoleniowy przestanie być oczywistością. Powyższe doświadczenia kształtują naszą rzeczywistość oraz nasz punkt widzenia determinujący politykę językową mniejszości niemieckiej w Polsce po dzień dzisiejszy.

Język niemiecki stanowi dla naszej społeczności istotny element naszej tożsamości. Łączy on przeszłość, teraźniejszość i przyszłość oraz buduje poczucie przynależności do wspólnoty – nawet w wielojęzycznym i zróżnicowanym kulturowo środowisku. Właśnie ze względu na trudną historię oraz w obecnych warunkach społecznych i demograficznych nie jest już oczywistością, że pielęgnuje się używanie języka niemieckiego w środowisku rodzinnym, szkolnym i publicznym. Tym ważniejsze jest więc przejęcie odpowiedzialności i podjęcie ukierunkowanych działań.

Poprzez niniejszą strategię polityki językowej mniejszości niemieckiej pragniemy wyznaczyć nowe ramy dla tego typu działań. Strategia zawiera w sobie doświadczenia praktyczne, jasno określa wyzwania i formułuje realistyczne cele. Przy czym polityka językowa w naszym rozumieniu to nie odizolowane działania, ale zagadnienie przekrojowe, łączące edukację, kulturę, młodzież, media i zaangażowanie obywatelskie. Szczególnie bliskie mojemu sercu jest to, aby młodzi ludzie nie tylko uczyli się języka niemieckiego, ale także doświadczali go jako części własnej rzeczywistości życiowej i posługiwali się nim świadomie. Celowo kładziemy tutaj nacisk na politykę językową organizacji, ponieważ jako organizacja mniejszościowa możemy bezpośrednio wpływać na nią poprzez nasze projekty i pomysły. Nie pomijamy przy tym szkolnej nauki języka, ale na ten temat wypowiadaliśmy się już wielokrotnie w ostatnich latach, np. tutaj: <https://vdg.pl/de/droga-ku-pewnej-przyszlosci-jezyka-niemieckiego-mniejszosc-niemiecka-wobec-realizacji-europejskiej-karty-jezykow/>.

Niniejsza strategia jest również zaproszeniem do współpracy adresowanym do wszystkich członków mniejszości niemieckiej w Polsce oraz naszych partnerów politycznych, w administracji i społeczeństwie obywatelskim jak również zobowiązaniem do zachowania i rozwoju języka niemieckiego będącego żywym dziedzictwem. Jestem przekonany, że damy radę, jeżeli połączymy tradycję z otwartością i znajdziemy w sobie odwagę, podążać nowymi drogami polityki językowej.

Rafał Bartek

Przewodniczący Związku Niemieckich Stowarzyszeń Społeczno-Kulturalnych w Polsce (ZNSSK)

Wprowadzenie

Strategia językowa mniejszości niemieckiej dzieli się na cztery części: stan aktualny, analiza SWOT, macierz TOWS oraz plan działania. Organizacje mniejszości niemieckiej realizują liczne projekty językowe. Szczegółowy opis wszystkich projektów wykraczałby poza ramy niniejszej strategii. Dlatego w pierwszej części przedstawiono dane statystyczne za rok 2024, które ukazują najważniejsze aspekty projektów w formie krótkich opisów, tabel i wykresów oraz pozwalają uzyskać ogólny obraz bieżących działań językowych.

Punktem wyjścia do dogłębnej analizy projektów językowych jest analiza SWOT, której poszczególne elementy wyjaśniono we wstępie do rozdziału drugiego. W rozdziale trzecim czynniki rozpoznane w ramach analizy SWOT zostały ze sobą powiązane w tak zwanej macierzy TOWS. Ta metoda określania opcji strategicznych została również pokrótce omówiona na początku rozdziału. W czwartym rozdziale przedstawiono na zakończenie plan działania. Jego struktura odpowiada w dużej mierze formalnej strukturze wniosków przygotowywanych dla Federalnego Ministerstwa Spraw Wewnętrznych i Ojczyzny Republiki Federalnej Niemiec, tzn. określa on cele i kryteria sukcesu. Bardziej szczegółowy opis znajduje się we wstępie do czwartego rozdziału.

Ze względu na powszechnie stosowaną angielską nazwę metody wykorzystanej podczas opracowywania strategii, w poszczególnych punktach niniejszego dokumentu użyto pierwszych liter angielskich terminów. Na wykresach wyjaśniono i przetłumaczono na język polski wszystkie terminy odnoszące się do czynników analizowanych podczas prac nad strategią.

Niniejsza strategia tworzy ramy merytoryczne obejmujące wskazówki i zalecenia oparte na wytycznych podmiotów finansujących (przede wszystkim niemieckiego Ministerstwa Spraw Wewnętrznych). Mają one na celu poprawę jakości projektów w zakresie działań językowych, a także wspieranie istniejących i nowych inicjatyw na szczeblu regionalnym w ramach działań językowych poszczególnych organizacji. Jeśli dana organizacja zostanie zaproponowana lub wybrana do realizacji określonych działań ze względu na profil swojego projektu, nie oznacza to, że musi ona realizować te działania samodzielnie. Może ona zwrócić się do innych organizacji o wsparcie lub zaproponować własne inicjatywy. Niektóre z działań wymienionych w dokumencie strategicznym są już realizowane przez poszczególne organizacje. Zostały one wymienione w dokumencie, aby dać czytelnikom przegląd niektórych bieżących i planowanych działań.

W mediach powinny pojawiać się informacje na temat realizacji dobrych projektów językowych, a także na temat osób, które je przygotowują i realizują. Z tego powodu w niektórych z proponowanych działań uwzględniono różne formy współpracy z mediami. W trzecim punkcie strategii uwzględniono i podkreślono znaczenie mediów mniejszości niemieckiej, aby przedstawiciele mediów mogli szybko znaleźć odpowiednie projekty.

1. Projekty językowe mniejszości niemieckiej w roku 2024 – ujęcie statystyczne

1.1. Działania i uczestnicy

Ilość działań i uczestników w latach 2023 i 2024

	Ilość działań	Ilość uczestników
2023	2219	39713
2024	1642	31788

Ilość działań i uczestników w rozbiciu na poszczególne projekty

Organizacja	Nazwa projektu	Ilość działań	Ilość uczestników
ZNSSK	Jugendbox	9	573
ZNSSK	Deutsch AG dla klas IV-VIII	622	5499
ZNSSK	Deutsch vor Ort	46	1031
ZNSSK	Kursy sobotnie dla dzieci 2024	104	1555
ZMMN	Sommerfreizeiten für Kinder und Jugendliche	8	140
ZMMN	SprachCamp Turawa 2024	1	30
ZMMN	Internationales Sommercamp 2024	1	10
TSKN	Gesangscamp der Deutschen Minderheit 2024	1	20
TSKN	30. Konkurs Recytatorski w Języku Niemieckim „Młodzież recytuje poezję”	231	1276
TSKN	Koordinacja projektu „Miro Deutsche Fußballschule” w regionie opolskim w roku 2024	31	910
TSKN	Bajkowe Noce Braci Grimm	25	375
TSKN	Teatr tańca dla dzieci i młodzieży	1	12
DFK Schlesien	Warsztaty językowe i historia dla młodzieży	1	32
DFK Schlesien	Obóz językowy dla dzieci i młodzieży w Łubowicach	1	45
ZSNWiM	Letni obóz językowy dla dzieci mniejszości niemieckiej	1	20
Centralna Biblioteka Polsko-Niemiecka im. J. von Eichendorffa	Warsztaty bibliotekarskie dla dzieci	32	720
DWPN	LernRAUM.pl	244	2677
DWPN	Deutsche Kinderclubs	31	336

DWPN	Bilingua – einfach mit Deutsch!	245	Przynajmniej 16317 stacjonarnie + wyświetleń i pobrań 137428 (sieci społecznościowe)
Górnośląskie Centrum Kultury i Spotkań im. Eichendorffa (OEKBZ)	Zielona szkoła w Łubowicach	7	210
NTKS Wrocław	Lato z językiem niemieckim	Projekt nie został zrealizowany	

1.2. Ilość struktur objętych wsparciem

1.3. Okres realizacji działań w ramach projektów

Część projektów odbywa się w trakcie roku szkolnego, który w Polsce trwa od 1 września do końca czerwca i obejmuje dwutygodniowe ferie zimowe. Kolejne projekty organizowane są podczas wakacji letnich. Są to przede wszystkim obozy językowe i warsztaty letnie, czyli oferty łączące zajęcia dydaktyczne z letnimi atrakcjami dla dzieci i młodzieży. Ponadto istnieje kilka projektów, które realizowane są zarówno w trakcie roku szkolnego, jak i podczas wakacji letnich (projekty mieszane).

Organizacja	Nazwa projektu	Przedział czasowy
ZNSSK	Jugendbox	W trakcie roku szkolnego W wakacje letnie
ZNSSK	Deutsch AG w klasach IV-VIII	W trakcie roku szkolnego
ZNSSK	Deutsch vor Ort/ Sprachförderung in den Organisationen	W trakcie roku szkolnego
ZNSSK	Kursy sobotnie dla dzieci 2024	W trakcie roku szkolnego
ZMMN	Sommerfreizeiten für Kinder und Jugendliche	W wakacje letnie
ZMMN	SprachCamp Turawa 2024	W wakacje letnie
ZMMN	Internationales Sommercamp 2024	W wakacje letnie
TSKN	Gesangscamp der Deutschen Minderheit 2024	W wakacje letnie
TSKN	30. Konkurs Recytatorski w Języku Niemieckim „Młodzież recytuje poezję”	W trakcie roku szkolnego
TSKN	Koordinacja projektu „Miro Deutsche Fußballschule” w regionie opolskim w roku 2024	W trakcie roku szkolnego W wakacje letnie
TSKN	Bajkowe Noce Braci Grimm	W wakacje letnie
TSKN	Teatr tańca dla dzieci i młodzieży	W wakacje letnie
DFK Schlesien	Warsztaty językowe i historia dla młodzieży	W wakacje letnie
DFK Schlesien	Obóz językowy dla dzieci i młodzieży w Łubowicach	W wakacje letnie
ZSNWiM	Letni obóz językowy dla dzieci mniejszości niemieckiej	W wakacje letnie
Centralna Biblioteka Polsko-Niemiecka im. J. von Eichendorffa	Warsztaty biblioteczne dla dzieci	W trakcie roku szkolnego
DWPN	LernRAUM.pl	W trakcie roku szkolnego W wakacje letnie
DWPN	Deutsche Kinderclubs	W trakcie roku szkolnego W wakacje letnie
DWPN	Bilingua – einfach mit Deutsch!	W trakcie roku szkolnego

		W wakacje letnie
OEKBZ	Zielona szkoła w Łubowicach	W trakcie roku szkolnego

1.4. Wiodące tematy projektów

Projekty można podzielić według klucza łączenia edukacji językowej z wybranymi zagadnieniami tematycznymi. Można przy tym wyróżnić osiem grup projektów:

- Projekty tekstowe (kreatywna praca z tekstami)

Praca z tekstami z literatury niemieckiej to metoda stosowana zwłaszcza w przypadku najmłodszych. Głośne czytanie, rekapitulacja oraz przedstawianie bajek za pomocą obrazów to formy pracy, które angażują zarówno dzieci, jak i dorosłych czytających im bajki. W tej metodzie ważne jest osvajanie dzieci z językiem, uważne słuchanie i powtarzanie prostych fraz, zdań i słów. Praca z tekstami stanowi ponadto integralną część przygotowań uczestników do konkursu recytatorskiego.

- Język oraz teatr, taniec lub śpiew

Naukę języków można bardzo dobrze połączyć z ruchem, tańcem, muzyką i teatrem. Wymienione formy nauki angażują zarówno sferę poznawczą, jak i emocjonalną. Projekty tego rodzaju opierają się na współpracy, konwersacji oraz nauce poszczególnych elementów przedstawienia, ze szczególnym naciskiem kładzionym na wymowę.

- Język i sport

W niektórych projektach naukę języków łączy się ze sportem i aktywnością fizyczną. Ćwiczenia ruchowe świetnie nadają się do pracy z wykorzystaniem prostych form ustnej nauki języka. Powtarzanie sprawia, że dzieci lepiej zapamiętują dużą ilość słów i zdań.

- Język i historia bądź też kultura

Dla członków mniejszości niemieckiej szczególną formą nauki języka jest poprawa kompetencji językowych w połączeniu z poznawaniem własnej historii i kultury. Przedstawiona forma ma szczególne znaczenie zwłaszcza dla młodzieży i dorosłych. Lektura tekstów poświęconych historii regionu, zwiedzanie miejsc historycznych oraz udział w różnych wykładach i warsztatach stanowią dobre okazje do nauki języka.

- Język a majsterkowanie, prace ręczne i animacje językowe

Dla najmłodszych, ale także dla osób starszych, nauka języka w połączeniu z zajęciami plastycznymi jest szczególnie atrakcyjna. Warsztaty łączące naukę języka z pracami ręcznymi dają możliwość ćwiczenia słownictwa i stosowania języka w interaktywny sposób.

- Język a zajęcia rekreacyjne

W niektórych projektach nauka języka jest powiązana z zajęciami rekreacyjnymi i zainteresowaniami uczestników. Uwzględnienie osobistych zainteresowań ma bardzo pozytywny wpływ na przyswajanie języka i rozwój kompetencji językowych.

- Język i szkoła

Nauka języków w połączeniu z zajęciami przedszkolnymi lub szkolnymi skupia się na tematach związanych z codziennym życiem w przedszkolu lub szkole. W ramach tego wspólny program nauki języków jest realizowany w różnych formach, na przykład poprzez pracę z tekstami, ćwiczenia gramatyczne i wymowy, a także poprzez formułowanie prostych zdań w trakcie interakcji językowej.

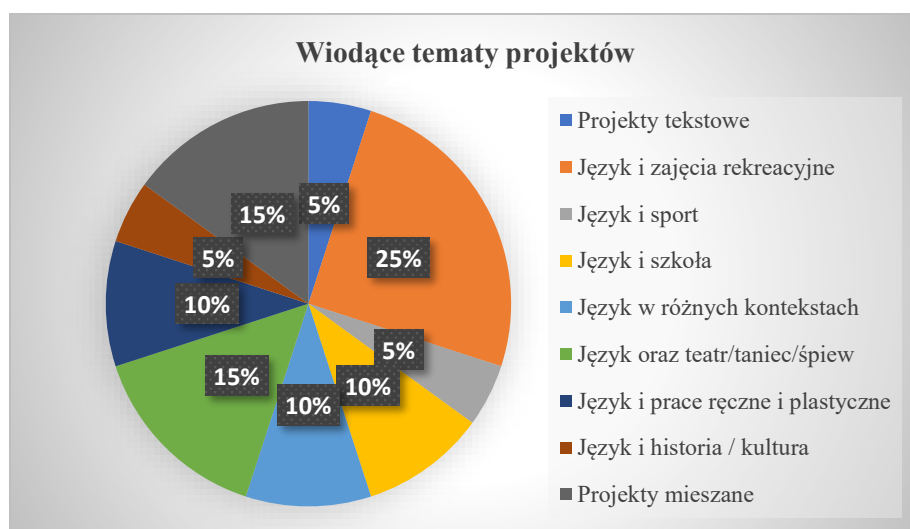
- Język w różnych kontekstach nauczania

Wskazana forma nauki języków pojawia się przy dużych projektach, w ramach których oferowane są różnorodne konteksty edukacyjne, w tym konteksty muzyczne, wizualne, historyczne oraz szkolne, a także te związane z dwujęzycznością i rozwojem osobistym. Nauka języków jest przy tym ściśle powiązana z różnymi rodzajami działań.

Niektóre z tych projektów dają się zaklasyfikować w kilku z wymienionych form.

Organizacja	Nazwa projektu	Tematyka dominująca
ZNSSK	Jugendbox	Język oraz teatr/taniec/śpiew
ZNSSK	Deutsch AG w klasach IV-VIII	Język i szkoła
ZNSSK	Deutsch vor Ort/ Sprachförderung in den Organisationen	Język w różnych kontekstach
ZNSSK	Kursy sobotnie dla dzieci 2024	Język a majsterkowanie, prace ręczne i animacje językowe
ZMMN	Letnie obozy dla dzieci i młodzieży	Język i zajęcia rekreacyjne
ZMMN	SprachCamp Turawa 2024	Język i zajęcia rekreacyjne
ZMMN	Internationales Sommercamp 2024	Język i zajęcia rekreacyjne
TSKN	Gesangscamp der Deutschen Minderheit 2024	Język oraz teatr/taniec/śpiew
TSKN	30. Konkurs Recytatorski w Języku Niemieckim „Młodzież recytuje poezję”	Projekty tekstowe
TSKN	Koordinacja projektu „Miro Deutsche Fußballschule” w regionie opolskim w roku 2024	Język i sport
TSKN	Bajkowe Noce Braci Grimm	Projekty tekstowe,

		Język i prace ręczne i plastyczne
TSKN	Teatr tańca dla dzieci i młodzieży	Język oraz teatr/taniec/śpiew
DFK Schlesien	Warsztaty językowe i historia dla młodzieży	Język i historia / kultura Język i zajęcia rekreacyjne
DFK Schlesien	Obóz językowy dla dzieci i młodzieży w Łubowicach	Język i zajęcia rekreacyjne
ZSNWiM	Letni obóz językowy dla dzieci mniejszości niemieckiej	Język i zajęcia rekreacyjne
Centralna Biblioteka Polsko-Niemiecka im. J. von Eichendorffa	Warsztaty biblioteczne dla dzieci	Projekty tekstowe, Język i prace ręczne i plastyczne
DWPN	LernRAUM.pl	Język w różnych kontekstach
DWPN	Deutsche Kinderclubs	Język a majsterkowanie, prace ręczne i animacje językowe
DWPN	Bilingua – einfach mit Deutsch!	Język w różnych kontekstach
OEKBZ	Zielona szkoła w Łubowicach	Język i szkoła

1.5. Formy projektów w podziale na czas ich trwania (dla uczestników)

Dzieci, młodzież i dorośli mogli brać udział w projektach krótkoterminowych (od 1 do 7 dni), średnioterminowych (od 7 do 14 dni) oraz długoterminowych (trwających dłużej niż 14 dni). W przypadku niektórych dużych projektów istniała ponadto możliwość wyboru spośród różnych form kursów (np. LernRAUM.pl).

Część projektów miała formę jednodniowych wydarzeń i skupiała się na podstawowych kompetencjach językowych. Inne projekty trwały kilka dni i dawały możliwość wyboru konkretnych zagadnień językowych, które można było pogłębiać w grupach lub indywidualnie. W przypadku długoterminowych projektów przyjmowały one formę

kilkudniowych lub kilkumiesięcznych warsztatów lub kursów, podczas których uczestnicy zajmowali się różnymi zagadnieniami gramatycznymi, poszerzali swoje słownictwo i ćwiczyli wymowę.

Organizacja	Nazwa projektu	Czas trwania projektu
ZNSSK	Jugendbox	długie – dłuższe niż 14 dni
ZNSSK	Deutsch AG w klasach IV-VIII	długie – dłuższe niż 14 dni
ZNSSK	Deutsch vor Ort/ Sprachförderung in den Organisationen	krótkie – 1 do 7 dni dłuższe – 7 do 14 dni długie – dłuższe niż 14 dni
ZNSSK	Kursy sobotnie dla dzieci 2024	długie – dłuższe niż 14 dni
ZMMN	Letnie obozy dla dzieci i młodzieży	krótkie – 1 do 7 dni
ZMMN	SprachCamp Turawa 2024	dłuższe – 7 do 14 dni
ZMMN	Internationales Sommercamp 2024	dłuższe – 7 do 14 dni
TSKN	Gesangscamp der Deutschen Minderheit 2024	krótkie – 1 do 7 dni
TSKN	30. Konkurs Recytatorski w Języku Niemieckim „Młodzież recytuje poezję”	długie – dłuższe niż 14 dni
TSKN	Koordinacja projektu „Miro Deutsche Fußballschule” w regionie opolskim w roku 2024	długie – dłuższe niż 14 dni
TSKN	Bajkowe Noce Braci Grimm	krótkie – 1 do 7 dni
TSKN	Teatr tańca dla dzieci i młodzieży	krótkie – 1 do 7 dni
DFK Schlesien	Warsztaty językowe i historia dla młodzieży	krótkie – 1 do 7 dni
DFK Schlesien	Obóz językowy dla dzieci i młodzieży w Łubowicach	dłuższe – 7 do 14 dni
ZSNWiM	Letni obóz językowy dla dzieci mniejszości niemieckiej	dłuższe – 7 do 14 dni
Centralna Biblioteka Polsko-Niemiecka im. J. von Eichendorffa	Warsztaty biblioteczne dla dzieci	krótkie – 1 do 7 dni
DWPN	LernRAUM.pl	krótkie – 1 do 7 dni dłuższe – 7 do 14 dni długie – dłuższe niż 14 dni
DWPN	Deutsche Kinderclubs	dłuższe – 7 do 14 dni
DWPN	Bilingua – einfach mit Deutsch!	krótkie – 1 do 7 dni dłuższe – 7 do 14 dni

		długie – dłuższe niż 14 dni
OEKBZ	Zielona szkoła w Łubowicach	krótkie – 1 do 7 dni

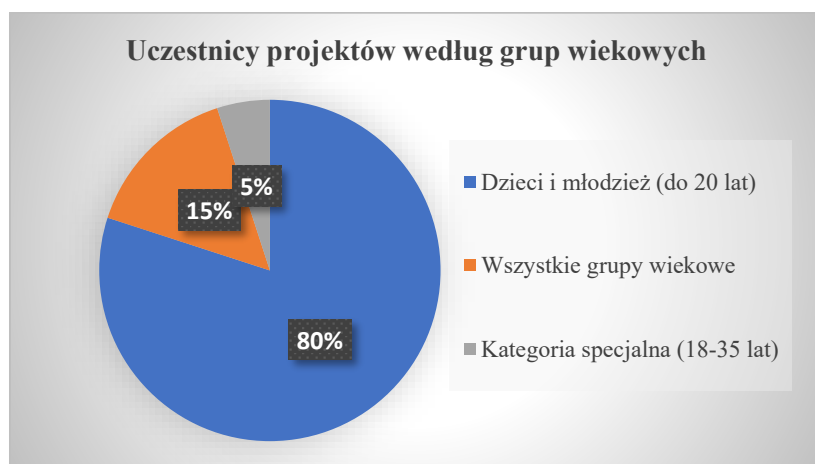
1.6. Projekty według grupy wiekowej uczestników

Główną grupą docelową projektów językowych są dzieci i młodzież. Dzieci mogą uczestniczyć w projektach już od trzeciego roku życia; projekty takie jak „Deutsche Kinderclubs” są specjalnie dostosowane do tej grupy wiekowej. Język niemiecki można następnie doskonalić na przykład w ramach sobotnich zajęć przeznaczonych dla dzieci do 11. roku życia. Dla starszych dzieci i młodzieży istnieje wiele projektów realizowanych przez różne organizacje, przy czym ZMMN kładzie szczególny nacisk na tę grupę wiekową oraz młodych dorosłych. Również DFK Schlesien oferuje na przykład projekt dla starszej młodzieży i młodych dorosłych w wieku do 35 lat. Zwłaszcza w ramach dużych projektów, takich jak LernRAUM.pl, również dorośli mają możliwość doskonalenia swoich umiejętności językowych.

Dokładny przedział wiekowy uczestników podano w tabeli. Na wykresie wyodrębniono trzy kategorie wiekowe: dzieci i młodzież (do 20 lat), wszystkie grupy wiekowe oraz kategorię specjalną (od 18 do 35 lat).

Organizacja	Nazwa projektu	Grupa wiekowa
ZNSSK	Jugendbox	12 – 20 lat
ZNSSK	Deutsch AG dla klas IV-VIII	10 – 15 lat
ZNSSK	Deutsch vor Ort/ Sprachförderung in den Organisationen	wszystkie grupy wiekowe
ZNSSK	Kursy sobotnie dla dzieci 2024	6 – 11 lat
ZMMN	Letnie obozy dla dzieci i młodzieży	12 – 17 lat
ZMMN	SprachCamp Turawa 2024	14 – 18 lat
ZMMN	Internationales Sommercamp 2024	14 – 17 lat

TSKN	Gesangscamp der Deutschen Minderheit 2024	11 – 18 lat
TSKN	30. Konkurs Recytatorski w Języku Niemieckim „Młodzież recytuje poezję”	7 – 18 lat
TSKN	Koordinacja projektu „Miro Deutsche Fußballschule” w regionie opolskim w roku 2024	4 – 12 lat
TSKN	Bajkowe Noce Braci Grimm	6 – 10 lat
TSKN	Teatr tańca dla dzieci i młodzieży	10 – 17 lat
DFK Schlesien	Warsztaty językowe i historia dla młodzieży	18 – 35 lat
DFK Schlesien	Obóz językowy dla dzieci i młodzieży w Łubowicach	10 – 16 lat
ZSNWiM	Letni obóz językowy dla dzieci mniejszości niemieckiej	9 – 12 lat
Centralna Biblioteka Polsko-Niemiecka im. J. von Eichendorffa	Warsztaty biblioteczne dla dzieci	4 – 6 lat
DWPN	LernRAUM.pl	wszystkie grupy wiekowe
DWPN	Deutsche Kinderclubs	3 – 6 lat
DWPN	Bilingua – einfach mit Deutsch!	wszystkie grupy wiekowe
OEKBZ	Zielona szkoła w Łubowicach	10 – 15 lat

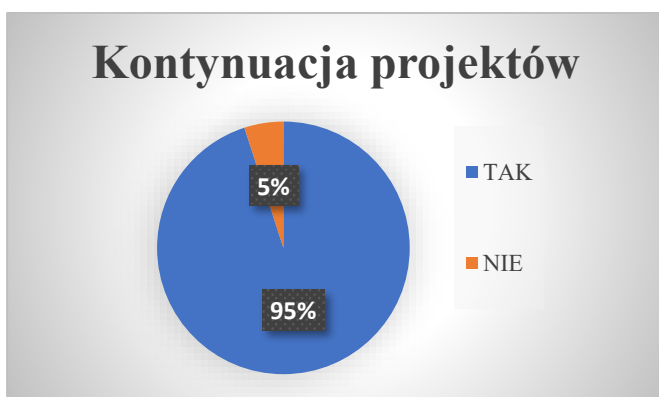

1.7. Kontynuacja projektów

Prawie wszystkie projekty były kontynuowane również w 2025 roku jako projekty językowe i stanowiły dobrą okazję do ciągłego doskonalenia kompetencji językowych.

Ankiety ewaluacyjne dotyczące wielu projektów wykazały, że uczestnicy również w 2025 roku chcieli uczyć się języka niemieckiego w formach zajęć pozaszkolnych. Niektóre projekty zostały zmodyfikowane, na przykład pod względem organizacyjnym lub w zakresie metod i treści zajęć.

Organizacja	Nazwa projektu	Kontynuacja w 2025
ZNSSK	Jugendbox	Tak, w niezmienionej formie
ZNSSK	Deutsch AG dla klas IV-VIII	Tak, w zmienionej formie
ZNSSK	Deutsch vor Ort/ Sprachförderung in den Organisationen	Nie
ZNSSK	Kursy sobotnie dla dzieci 2024	Tak, w niezmienionej formie
ZMMN	Letnie obozy dla dzieci i młodzieży	Tak, w zmienionej formie
ZMMN	SprachCamp Turawa 2024	Tak, w niezmienionej formie
ZMMN	Internationales Sommercamp 2024	Tak, w niezmienionej formie
TSKN	Gesangscamp der Deutschen Minderheit 2024	Tak, w niezmienionej formie
TSKN	30. Konkurs Recytatorski w Języku Niemieckim „Młodzież recytuje poezję”	Tak, w zmienionej formie
TSKN	Koordinacja projektu „Miro Deutsche Fußballschule” w regionie opolskim w roku 2024	Tak, w zmienionej formie
TSKN	Bajkowe Noce Braci Grimm	Tak, w zmienionej formie
TSKN	Teatr tańca dla dzieci i młodzieży	Tak, w zmienionej formie
DFK Schlesien	Warsztaty językowe i historia dla młodzieży	Tak, w niezmienionej formie
DFK Schlesien	Obóz językowy dla dzieci i młodzieży w Łubowicach	Tak, w niezmienionej formie
ZSNWiM	Letni obóz językowy dla dzieci mniejszości niemieckiej	Tak, w niezmienionej formie
Centralna Biblioteka Polsko-Niemiecka im. J. von Eichendorffa	Warsztaty biblioteczne dla dzieci	Tak, w niezmienionej formie
DWPN	LernRAUM.pl	Tak, w niezmienionej formie
DWPN	Deutsche Kinderclubs	Nie, projekt kontynuuje ZNSSK
DWPN	Bilingua – einfach mit Deutsch!	Tak, w zmienionej formie
OEKBZ	Zielona szkoła w Łubowicach	Tak, w zmienionej formie

1.8. Język mniejszości niemieckiej w przedszkolach i szkołach – dane statystyczne

Obszar pozaszkolnej nauki języka w ramach projektów językowych mniejszości niemieckiej jest pod wieloma względami ściśle powiązany z nauczaniem języka niemieckiego jako języka mniejszościowego w szkołach i przedszkolach. Dzieci uczęszczające do przedszkola lub szkoły bardzo często uczestniczą również w projektach językowych mniejszości niemieckiej. Nauczyciele zaangażowani w pracę projektową pracują zazwyczaj w przedszkolach lub szkołach. Wyzwania dydaktyczne w obu tych obszarach są często podobne.

Poniższe tabele przedstawiają dane statystyczne dotyczące liczby dzieci w przedszkolach oraz uczniów w szkołach, którzy w ostatnich latach uczestniczyli w zajęciach z języka niemieckiego jako języka mniejszościowego. Liczba uczniów w szkołach podstawowych wzrosła, podczas gdy liczba dzieci w przedszkolach w niektórych gminach maleje. W szkołach ponadpodstawowych tylko niewielka liczba uczniów uczestniczy w tych zajęciach. Kilka lat temu mniejszość niemiecka szczegółowo zajęła się kwestiami szkolnymi w dokumencie „Droga ku pewnej przyszłości języka niemieckiego”. Strategia językowa koncentruje się głównie na działaniach językowych w ramach projektów mniejszościowych.

2021/2022				
Województwo	przedszkole	szkoła podstawowa	szkoła ponadpodstawowa	razem
Dolnośląskie		128		128
Kujawsko-pomorskie	34	52		86
Lubelskie				0
Lubuskie	99	567		666
Łódzkie		82		82
Małopolskie	16			16

Mazowieckie	123	56		179
Opolskie	6520	22013		28533
Podkarpackie				0
Podlaskie				0
Pomorskie		3334		3334
Śląskie	1199	20301		21500
Świętokrzyskie		28		28
Warmińsko-mazurskie		2154		2154
Wielkopolskie				0
Zachodniopomorskie		205		205
Razem	7991	48920		56911

2022/2023				
Województwo	przedszkole	szkoła podstawowa	szkoła ponadpodstawowa	razem
Dolnośląskie		186		186
Kujawsko-pomorskie		44		44
Lubelskie				0
Lubuskie		636		636
Łódzkie		87		87
Małopolskie				0
Mazowieckie		44		44
Opolskie	5906	25013	70	30989
Podkarpackie				0
Podlaskie				0
Pomorskie		4282		4282
Śląskie	1127	23273	9	24409
Świętokrzyskie		19		19
Warmińsko-mazurskie	4	2093		2097
Wielkopolskie				0
Zachodniopomorskie		214	5	219
Razem	7037	55891	84	63012

2023/2024				
Województwo	przedszkole	szkoła podstawowa	szkoła ponadpodstawowa	razem
Dolnośląskie	26	171		197
Kujawsko-pomorskie		67		67
Lubelskie		18		18
Lubuskie		618		618
Łódzkie				0
Małopolskie				0
Mazowieckie		50		50
Opolskie	5 932	25 816	4	31 752
Podkarpackie	34			34
Podlaskie				0
Pomorskie		4 647		4 647
Śląskie	1 117	24 202		25 319
Świętokrzyskie		21		21
Warmińsko-mazurskie		2 095		2 095
Wielkopolskie				0
Zachodniopomorskie		223	3	226
Razem	7109	57928	7	65044

2024/2025				
Województwo	przedszkole	szkoła podstawowa	szkoła ponadpodstawowa	razem
Dolnośląskie		240		240
Kujawsko-pomorskie		27		27
Lubelskie				0
Lubuskie		550		550
Łódzkie				0
Małopolskie				0
Mazowieckie		40		40
Opolskie	6200	26263	40	32503
Podkarpackie	52			52
Podlaskie				0
Pomorskie		4640	28	4668
Śląskie	930	23889		24819
Świętokrzyskie		14		14
Warmińsko-mazurskie	16	2004		2020
Wielkopolskie	10	6		16
Zachodniopomorskie		258	0	258
Razem	7208	57931	68	65207

2. Analiza SWOT projektów językowych mniejszości niemieckiej

W niniejszej strategii edukacyjnej analiza SWOT jest postrzegana i wykorzystywana jako narzędzie pomagające w dokonaniu przeglądu **czynników wewnętrznych**, takich jak mocne i słabe strony organizacji mniejszości niemieckiej w Polsce lub ich projektów językowych, a także w identyfikacji **czynników zewnętrznych**, takich jak szanse i zagrożenia, które mają wpływ na działania językowe mniejszości niemieckiej.

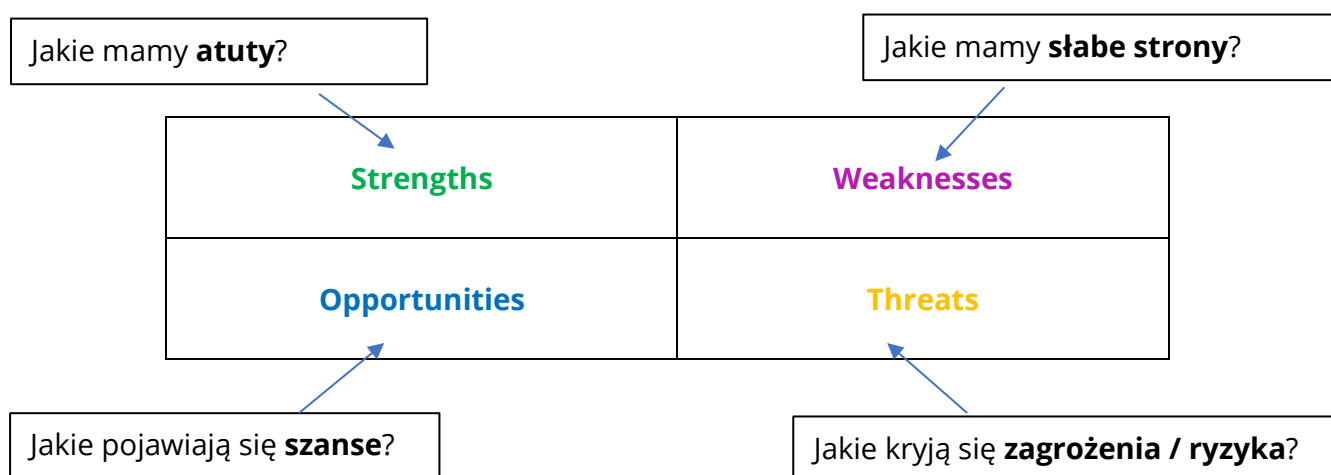
Organizacje mogą mieć bezpośredni wpływ na **czynniki wewnętrzne**.

Nie mogą one bezpośrednio wpływać na **czynniki zewnętrzne**; które to mają jednak pozytywny lub negatywny, bezpośredni lub pośredni wpływ na politykę językową mniejszości niemieckiej.

Aby zagwarantować precyzyjność analizy, oparto się w niej na realistycznych i możliwie obiektywnych kryteriach. Odzwierciedla ona przede wszystkim obecną sytuację, nie skupiając się nadmiernie na przeszłości, uwzględnia jednak ewentualne zmiany w najbliższej przyszłości.

Ze względu na **różnice w kontekście regionalnym, kulturowym, gospodarczym czy oświatowym, w którym działają organizacje**, nie wszystkie czynniki wymienione w analizie SWOT mają jednakowe znaczenie dla wszystkich organizacji. W niektórych regionach językiem biznesu jest niemiecki, a przedsiębiorstwa z kapitałem niemieckim lub zagranicznym poszukują pracowników posługujących się językiem niemieckim. W innych regionach, gdzie mieszka niewielka liczba przedstawicieli mniejszości niemieckiej, liczba osób posługujących się językiem niemieckim jest mniejsza.

Niektórzy przedstawiciele mniejszości niemieckiej, dzięki swojej znajomości środowiska kulturowego krajów niemieckojęzycznych, wykazują szczególne predyspozycje do nauczania języka.

Źródło: <https://projekte-leicht-gemacht.de/blog/methoden/projektstart/tows-matrix/>

2.1. Analiza czynników wewnętrznych w formie **atutów (Strengths)**

- *W czym mniejszość niemiecka się wyróżnia pozytywnie? / W jakich dziedzinach mniejszość niemiecka ma szczególne atuty?*
 - *Co ją wyróżnia? / Jakie cechy lub atuty charakteryzują mniejszość niemiecką?*
 - *W jakich obszarach praktycznie brak problemów?*
 - *W czym jest lepsza niż inne organizacje realizujące projekty językowe?*
 - *Co się sprawdziło w przeszłości? / Co odniosło w przeszłości szczególnie sukces?*
1. Mniejszość niemiecka dysponuje dobrymi możliwościami organizacyjnymi i kwalifikacjami dydaktycznymi niezbędnymi do nauczania języka niemieckiego.
 2. Mniejszość niemiecka oferuje szeroki wachlarz projektów językowych, które otwierają różnorodne możliwości nauki (patrz rozdział 1).
 3. Mniejszość niemiecka umożliwia swoim członkom prezentowanie wyników swojej pracy (np. artystycznej) w języku niemieckim.
 4. Mniejszość niemiecka może otrzymać dodatkowe wsparcie finansowe (np. od samorządów lub sponsorów) w celu ograniczenia negatywnych czynników zewnętrznych wpływających na naukę języka, takich jak ograniczenie liczby godzin lekcyjnych języka niemieckiego jako języka mniejszościowego w szkołach.
 5. Mniejszość niemiecka dysponuje strukturami i zapleczem organizacyjnym, które pomagają w planowaniu, realizacji i ocenie projektów językowych.
 6. Mniejszość niemiecka sprawnie organizuje projekty pod względem organizacyjnym i finansowym.
 7. Mniejszość niemiecka regularnie zapewnia finansowanie projektów językowych.
 8. Mniejszość niemiecka planuje projekty w sposób kreatywny i dostosowany do potrzeb, z uwzględnieniem potrzeb uczestników.
 9. Niektóre organizacje dobrze współpracują przy tworzeniu projektów językowych.
 10. Mniejszość niemiecka z powodzeniem współpracuje z partnerami zewnętrznymi, np. z Instytutem Goethego, Centrum Dokumentacyjno-Wystawiennicze Niemców w Polsce z siedzibą w Opolu, Biblioteką Austriacką, Centralną Biblioteką Polsko-Niemiecką im. Josepha von Eichendorffa, Państwową Akademią Nauk Stosowanych w Nysie, Uniwersytetem Opolskim oraz Regionalnym Centrum Rozwoju Edukacji w Opolu.
 11. Niektórzy koordynatorzy projektów ściśle współpracują z ekspertami w dziedzinie dydaktyki i pedagogiki.
 12. Nauczyciele języka niemieckiego oraz nauczyciele innych przedmiotów wywodzący się ze środowisk mniejszości niemieckiej aktywnie angażują się w działania związane z nauką języka.
 13. Niektóre organizacje współpracują z zaangażowanymi przedstawicielami mniejszości niemieckiej, którzy w ramach projektów językowych organizują różnorodne warsztaty tematyczne.
 14. Istnieje stosunkowo duża liczba dzieci, które powróciły z Niemiec i w związku z tym bardzo dobrze posługują się językiem niemieckim. Ich udział w projektach stanowi wzbogacenie dla innych uczestników o słabszej znajomości języka.

15. Członkowie mniejszości niemieckiej, którzy posługują się językiem niemieckim, pełnią rolę „strażników języka” i stanowią wzór do naśladowania.
16. Praktyczne stosowanie języka niemieckiego nie jest kwestionowane, lecz postrzegane jako wartość dodana.
17. Dostępne są zasoby materialne, takie jak pomieszczenia (np. sale kół DFK) oraz materiały dydaktyczne (np. materiały DWPN lub materiały związane z projektami).
18. Platforma edukacyjna supereule.pl stanowi dobre źródło informacji na temat projektów językowych.
19. Oferta projektów językowych jest atrakcyjna finansowo dla uczestników.
20. Wysokiej jakości projekty mniejszości niemieckiej jako dobra alternatywa dla standardowych zajęć językowych.

2.2. Analiza czynników wewnętrznych w formie słabych stron (Weaknesses)

- *W czym mniejszość niemiecka nie radzi sobie tak dobrze?*
- *W czym inne organizacje zajmujące się realizacją projektów językowych są lepsze?*
- *Gdzie ciągle pojawiają się problemy?*
- *Gdzie istnieje potrzeba optymalizacji?*

Problemy natury organizacyjnej

1. Brak instytutu językowego, zwłaszcza biorąc pod uwagę fakt, że państwo polskie nie wypełnia wszystkich zadań, do których jest zobowiązane w ramach edukacji mniejszości.
2. Brak podziału zadań w obszarze szkolnym i pozaszkolnym między organizacjami, ewentualnie między kilkoma osobami w ramach jednej organizacji.
3. Zbyt mało osób zajmujących się kwestiami merytorycznymi projektów językowych.
4. Brak jednoznacznej prezentacji projektów językowych pod kątem grup docelowych. Grupy docelowe nie znają wszystkich, a zdarza się, że w ogóle nie znają poszczególnych organizacji realizujących projekty. Niektóre osoby (uczestnicy lub kierownicy projektów) nie są w stanie rozróżniać prawidłowo poszczególne organizacje mniejszościowe.
5. Niezdolność niektórych organizacji do skutecznego propagowania własnych projektów, szczególnie we wszystkich tych regionach, w których mieszkają członkowie mniejszości niemieckiej.
6. Praca w projektach postrzegana jest przez niektórych zleceniobiorców lub osoby zatrudnione na podstawie umowy o dzieło (głównie nauczycieli) w pierwszym rzędzie jako dodatkowe źródło dochodu. Jakość merytoryczna projektów nie zawsze jest traktowana priorytetowo.
7. Niektóre projekty zgłaszane są jako projekty językowe, chociaż w rzeczywistości nimi nie są, co prowadzi w powszechnej opinii do negatywnego postrzegania mniejszości niemieckiej oraz projektów językowych.
8. Brak jasnego podziału zadań między pracownikami projektów na etapie prac koncepcyjnych oraz w trakcie realizacji projektów. Jednym z czynników ograniczających zakres projektów jest również termin (31 grudnia), do którego wszystkie projekty muszą zostać zakończone.

9. Rzeczywista realizacja projektu nie zawsze jest zgodna z celami projektu.
10. Brak planu poszczególnych działań podczas realizacji niektórych projektów, dowolność w wyborze zadań realizowanych przez nauczycieli.
11. Zbyt duże różnice w wieku i poziomie znajomości języka między uczestnikami projektów.
12. Wybór pomieszczeń do pracy grup docelowych nie zawsze jest dobrze przemyślany.

Problemy natury dydaktycznej, metodologicznej i pedagogicznej.

13. Większość nauczycieli i opiekunów nie rozmawia z uczestnikami po niemiecku, choć od czasu do czasu używa pojedynczych niemieckich słów. Brak własnych doświadczeń dotyczących tego, jak skutecznie organizować proces nauczania języka.
14. Tematyka bywa często niedopasowana (w całości) do wieku uczestników.
15. Często brak weryfikacji postępów w nauce dzieci. Nie przekazuje się im również informacji zwrotnej na temat poprawności językowej ich wypowiedzi lub prac pisemnych.
16. Uczestnicy często nie otrzymują informacji o prawidłowym korzystaniu z translatorów lub aplikacji.
17. Gry i różne zajęcia proponowane uczestnikom nie zawsze mają na celu nabycie umiejętności językowych.
18. Znaczna liczba dzieci powracających z Niemiec i bardzo dobrze posługujących się językiem niemieckim, stanowi wyzwanie dydaktyczne dla niedoświadczonych nauczycieli.
19. Dzieci nie opanowały umiejętności posługiwania się językiem w domu, co negatywnie wpływa na tempo nauki języka podczas projektów językowych.
20. Nauczycielom i opiekunom brakuje kompetencji językowych, pedagogicznych oraz metodyczno-dydaktycznych.
21. Osoby zaangażowane w projekt (koordynatorzy, kierownicy, nauczyciele, opiekunowie) nie zawsze wiedzą, na co należy zwrócić uwagę podczas planowania, realizacji i wdrażania projektów językowych.

Problemy personalne

22. Wysoka rotacja pracowników w połączeniu z niskimi wynagrodzeniami utrudnia realizację projektów.
23. Ograniczone zasoby ludzkie: koordynatorzy projektów często nie mają ani czasu, ani kompetencji, by dogłębnie zapoznać się z treścią projektu, ponieważ zajmują się przede wszystkim kwestiami organizacyjnymi i finansowymi. Z drugiej strony zdarza się również, że projekt jest bardzo dobrze opracowany pod względem merytorycznym, ale wiedza na temat rozliczeń jest niewystarczająca.
24. Wielu koordynatorów projektów nie przeprowadza rzetelnej ewaluacji projektów, co uniemożliwia ich ewentualne optymalizowanie.
25. Niektórzy koordynatorzy i kierownicy nie akceptują zewnętrznej oceny (przeprowadzonej przez ZNSSK) i nie wdrażają zawartych w niej zaleceń.
26. Niektórzy pracownicy różnych organizacji nie wykazują wystarczającej kreatywności, mimo fachowego wsparcia ze strony organizacji dachowej.

27. Niektórzy pracownicy projektu w niewystarczającym stopniu korzystają z dostępnej oferty szkoleniowej zarówno w ramach mniejszości, jak i poza nią (np. w zakresie zarządzania projektami, dydaktyki lub nauczania języków).
28. Starsi nauczyciele, którzy często nie wykazują gotowości do pogłębiania swojej wiedzy i wprowadzania zmian w sposobie nauczania, a także młodzi, niedoświadczeni nauczyciele i opiekunowie, którzy bez profesjonalnego przygotowania nie są w stanie prowadzić efektywnie zajęć językowych.
29. Niektórzy pracownicy projektu w niewystarczającym stopniu wykorzystują przykłady sprawdzonych praktyk z zakresu edukacji innych mniejszości lub nauczania języków w innych krajach.
30. Mniej aktywni członkowie mniejszości niemieckiej rzadko biorą na siebie odpowiedzialność za realizację własnych projektów językowych.
31. Język niemiecki niemalże wcale nie jest używany w życiu codziennym, a często brakuje motywacji do regularnego korzystania z niego.

2.3. Analiza czynników zewnętrznych w formie szans (Opportunities)

- *Jakie trendy mogą korzystnie wpłynąć na mniejszość niemiecką?*
 - *Jakie zmiany gospodarcze lub demograficzne sprzyjają mniejszości niemieckiej?*
 - *Jakie zmiany wspierają mniejszość niemiecką i jej idee?*
1. Obecność i wsparcie nauczania języka oferowane przez podmioty zewnętrzne wspierające projekty językowe mniejszości niemieckiej, np. Instytut Goethego, Centrum Dokumentacyjno-Wystawiennicze Niemców w Polsce z siedzibą w Opolu, Biblioteka Austriacka, Centralna Biblioteka Polsko-Niemiecka im. Josepha von Eichendorffa, Państwowa Akademia Nauk Stosowanych w Nysie, Uniwersytet Opolski oraz Regionalne Centrum Rozwoju Edukacji w Opolu.
 2. Inne zasoby zewnętrzne pozostałych organizacji, które wspierają projekty językowe mniejszości niemieckiej.
 3. Zapotrzebowanie na pracowników posługujących się językiem niemieckim w przedsiębiorstwach z kapitałem zagranicznym, mających siedzibę na obszarach zamieszkałych przez mniejszość niemiecką.
 4. Możliwości kontynuowania nauki (np. studia) w krajach niemieckojęzycznych dla dzieci i młodzieży uczestniczących w projektach językowych.
 5. Zmiany demograficzne w Polsce mogą spowodować spadek liczby uczestników projektów, co stwarza możliwość bardziej indywidualnego podejścia do każdego z nich.
 6. Nowe media mogą być wykorzystywane do nauki języków.
 7. Możliwość korzystania z materiałów dydaktycznych instytucji zewnętrznych w celu wspierania nauczania języka niemieckiego.
 8. Mniejszość niemiecka poprzez swoje projekty językowe przekazuje nie tylko język, ale także kulturę, która stanowi fundament tożsamości, poczucia przynależności i międzypokoleniowego samookreślenia.
 9. Sprawdzone praktyki w zakresie nauczania języka mniejszości niemieckich z innych krajów.

10. Obszar edukacji pozostaje najważniejszym zadaniem działalności mniejszości niemieckiej, dlatego też będzie i może być nadal wspierana politycznie poprzez dofinansowanie.
11. Mniejszość niemiecka została wyraźnie wymieniona w niemieckiej umowie koalicyjnej (uznanie polityczne).
12. Działalność Komisji Wspólnej Rządu i Mniejszości Narodowych i Etnicznych. W ramach samej komisji prace stałego zespołu do spraw edukacji.
13. Powołanie do życia w Kancelarii Sejmu Sekretariatu Strony Mniejszościowej Komisji Wspólnej Rządu Mniejszości Narodowych i Etnicznych.
14. Mniejszość niemiecka pełni rolę „pomostu” w okresach napięć politycznych między państwami, ponieważ przekazuje nie tylko język, ale także kulturę.
15. Działania językowe stowarzyszeń prowadzących placówki edukacyjne i szkolne współpracujących z mniejszością niemiecką mają pozytywny wpływ na żywotność języka oraz aktywizację lokalnej społeczności mniejszościowej.

2.4. Analiza czynników zewnętrznych w formie **zagrożeń i ryzyk (threats)**

- *Jakie trendy mogą zaszkodzić mniejszości niemieckiej?*
 - *Jakie zmiany mogłyby stanowić problem dla mniejszości niemieckiej?*
 - *Jakich ograniczeń należy się spodziewać w przyszłości?*
1. Powszechnie obserwowany spadek zainteresowania językiem niemieckim. Dla młodego pokolenia język niemiecki jest często mniej atrakcyjny niż angielski.
 2. Oczekiwania rodziców wobec projektów językowych nie zawsze są jasne lub w ogóle ich brakuje.
 3. Rodzice nie mają wzorów do naśladowania i sami nie wiedzą, jak wspomóc akwizycję języka niemieckiego przez dzieci w domu. Często sami nie znają niemieckiego lub znają zbyt słabo, by móc przekazać go swoim dzieciom.
 4. Niewielu jest studentów germanistyki, którzy przygotowują się do zawodu nauczyciela i mogliby zostać zaangażowani jako przyszli edukatorzy w ramach projektów oraz w szkołach.
 5. Wielu nauczycieli, którzy mają dobre wykształcenie i angażują się w projekty językowe, za około 10 lat osiągnie wiek emerytalny.
 6. Brakuje bieżącej analizy lub zewnętrznej oceny projektów językowych oraz ogólnego stanu edukacji, np. pod kątem zmian demograficznych lub zmian w zatrudnieniu nauczycieli.
 7. Działalność wolontariacka, która ma również znaczenie w przypadku projektów językowych, traci swój prestiż.
 8. Wykorzystanie sztucznej inteligencji w miejscu pracy może spowodować spadek zapotrzebowania na pracowników (posługujących się językiem niemieckim).
 9. Niemcy nie są już postrzegane przez członków mniejszości niemieckiej jako atrakcyjny kraj (kraj ukochany), przez co maleje motywacja do nauki języka niemieckiego.
 10. Biurokracja związana z planowaniem, organizacją i realizacją projektów językowych działa demotywująco na pracowników i wolontariuszy.

11. Niestabilność polityczna, a co za tym idzie finansowa, w Niemczech, która negatywnie wpływa na wykonalność i jakość projektów, tzn. częste zmiany w finansowaniu, np. nagłe decyzje o przyznaniu dodatkowych środków, skutkują planowaniem w pośpiechu i realizacją projektów bez dbałości o ich jakość.
12. Zmiany w polskim ustawodawstwie dotyczące nauczania języka mniejszościowego w szkołach, które mają negatywny wpływ na ofertę projektową organizacji mniejszości niemieckiej.
13. Antyniemieckie akcenty w polskiej polityce wpływają negatywnie na recepcję projektów językowych mniejszości niemieckiej.
14. Państwo niemieckie wspiera w niewystarczającym stopniu działania mające na celu promowanie nauki języka niemieckiego i pogłębianie znajomości tego języka, na przykład poprzez wysiłki dyplomatyczne lub środki finansowe (co wynika z problemów gospodarczych w Niemczech).
15. Zasada wzajemności w polityce niesie ze sobą ryzyko ponownej dyskryminacji językowej mniejszości niemieckiej w Polsce w powiązaniu z nauczaniem języka polskiego w Niemczech. Negatywne skutki tej dyskryminacji z lat 2022–24 są do dziś odczuwalne w obszarze nauczania języka.
16. Rosnące koszty zatrudnienia pracowników w Polsce mogą spowodować, że przedsiębiorstwa, które są zdane na pracowników posługujących się językiem niemieckim, opuszczą regiony zamieszkane przez mniejszość niemiecką, co z kolei może zmniejszyć zainteresowanie językiem niemieckim na tych obszarach.
17. Regionalne blokowanie treści internetowych (geoblokowanie) stanowi przeszkodę w nauce języków.

3. Macierz TOWS w zastosowaniu do projektów językowych mniejszości niemieckiej

Określenie mocnych i słabych stron oraz przedstawienie szans i zagrożeń dla projektów językowych mniejszości niemieckiej było wstępem, który pozwolił następnie wskazać możliwe **opcje i możliwości**, a w dalszej kolejności opracować **konkretne działania** mające na celu poprawę jakości projektów.

Drugim krokiem będzie zastosowanie macierzy TOWS. Jest to narzędzie analityczno-planistyczne oparte na **przemyślanym powiązaniu czynników opracowanych w ramach analizy SWOT** w celu wypracowania konkretnych opcji strategicznych. Macierz TOWS jest narzędziem dla wszystkich, którzy chcą udoskonalać swoje projekty językowe, tj. zmienić ich kierunek, lepiej przygotować się na czynniki zewnętrzne lub celowo wykorzystać istniejące szanse zewnętrzne. Celem macierzy jest wykorzystanie mocnych stron do skorzystania z szans, a także zminimalizowanie słabych stron, aby przeciwdziałać rozpoznanyemu zagrożeniom. Kolejnym celem jest praca nad słabymi punktami oraz unikanie w miarę możliwości ryzyka związanego z projektami.

	Strengths	Weaknesses
Opportunities	Wykorzystać mocne strony, aby skorzystać z szans	Wykorzystać szanse, aby przezwyciężyć słabe strony
Threats	Wykorzystanie mocnych stron, aby uchronić się przed zagrożeniami	Minimalizacja ryzyka i przezwyciężenie słabych stron

Źródło: <https://projekte-leicht-gemacht.de/blog/methoden/projektstart/tows-matrix/>

- W jaki sposób mniejszość niemiecka może wykorzystać swoje atuty, aby czerpać korzyści z dostępnych możliwości/wykorzystać nadarżające się szanse? (Strategie **SO**)
- W jaki sposób mniejszość niemiecka może wykorzystać swoje mocne strony, aby zabezpieczyć się przed zagrożeniami? Jak można wykorzystać mocne strony, aby ograniczyć zagrożenia? (Strategie **ST**)
- W jaki sposób mniejszość niemiecka może przezwyciężyć swoje słabości, wykorzystując nadarżające się okazje? W jaki sposób można zminimalizować słabości dzięki wykorzystaniu okazji? (Strategie **WO**)
- W jaki sposób mniejszość niemiecka może zminimalizować ryzyko, a jednocześnie przezwyciężyć swoje słabości? Jak można jednocześnie zminimalizować słabości i ryzyko? (Strategie **WT**)

3.1. Wykorzystać mocne strony, wykorzystać szanse

W jaki sposób mniejszość niemiecka może wykorzystać swoje atuty, aby czerpać korzyści z dostępnych możliwości / aby wykorzystać nadarzające się okazje? (Strategie SO)

S2 – O3

Mniejszość niemiecka oferuje szeroki wachlarz projektów językowych, które otwierają różnorodne możliwości nauki (patrz rozdział 1).

Popyt na pracowników posługujących się językiem niemieckim w przedsiębiorstwach z kapitałem zagranicznym, mających siedzibę na obszarach zamieszkałych przez mniejszość niemiecką.

Mniejszość niemiecka powinna organizować projekty dla młodzieży ukierunkowane na wzmacnianie kompetencji językowych, które cieszą się wzięciem w firmach, w których potrzeba pracowników posługujących się językiem niemieckim.

Projekty językowe powinny promować naukę słownictwa specjalistycznego z takich dziedzin, jak logistyka, turystyka, produkcja, handel, administracja, kultura i środki masowego przekazu. Projekty tego rodzaju mogłyby zwiększyć zainteresowanie młodych ludzi nowym kierunkiem studiów „Język niemiecki w biznesie i komunikacji publicznej” na Uniwersytecie Opolskim.

Projekty te stanowiłyby dobre wprowadzenie do tematów, które można by pogłębiać w ramach studiów. Do organizacji, które mogłyby realizować tego typu projekty, należy DWPN ze swoim flagowym projektem językowym „LernRAUM.pl”. W tym kontekście szczególne znaczenie miałyby również współpraca z Wydziałem Filologicznym Uniwersytetu Opolskiego.

S3 – O8

Mniejszość niemiecka umożliwia swoim członkom prezentowanie wyników własnej pracy (np. artystycznej) w języku niemieckim.

Mniejszość niemiecka poprzez swoje projekty językowe przekazuje nie tylko język, ale także kulturę, która stanowi fundament tożsamości, poczucia przynależności i międzypokoleniowego samookreślenia.

Mniejszość niemiecka powinna organizować projekty łączące naukę lub pogłębianie znajomości języka niemieckiego z konkretnymi tematami kulturowymi, tak aby uczestnicy mogli poznawać i doświadczać tradycji i kultury za pomocą języka jako ważnego środka komunikacji.

Jednym ze sposobów osiągnięcia tego celu jest przejęcie przez jedną z organizacji odpowiedzialności za opracowanie i realizację projektu pilotażowego (projektu wzorcowego), którego koncepcja mogłaby zostać przejęta również przez inne organizacje,

tak aby podobne projekty mogły być realizowane we wszystkich regionach, w których obecna jest mniejszość niemiecka.

We współpracy z przedstawicielami mediów można by rozważyć realizację krótkiego filmu, który dokumentowałby przygotowania do przeprowadzenia takiego projektu i dostarczał wskazówek dydaktycznych dla tych, którzy w przyszłości chcieliby wdrażać podobne projekty.

W ramach „Programu Niwki” powinny być organizowane warsztaty, podczas których nauczyciele oraz prowadzący warsztaty, realizujący tego typu projekty, otrzymali by kompetencje dydaktyczne niezbędne do skutecznej realizacji projektów językowych powiązanych z treściami kulturowymi lub historycznymi.

W tym miejscu należy również podkreślić, że we wszystkich projektach o charakterze kulturalnym lub historycznym językiem wiodącym wykładów, prelekcji, referatów lub warsztatów powinien być język niemiecki. W przypadku projektów, w których uczestniczą również osoby niebędące członkami mniejszości niemieckiej lub nieposiadające znajomości języka niemieckiego (np. podczas wykładów publicznych), ale prelegenci dysponują bardzo dobrą znajomością języka niemieckiego, językiem wykładowym powinien być przede wszystkim język niemiecki, a treść powinna być tłumaczona na język polski.

S5 – O7

Mniejszość niemiecka dysponuje strukturami, które pomagają w planowaniu, realizacji i ocenie projektów językowych.

Możliwość korzystania z materiałów dydaktycznych instytucji zewnętrznych w celu wspierania nauczania języka niemieckiego.

Mniejszość niemiecka powinna organizować projekty, w ramach których materiały różnych organizacji mniejszości niemieckiej, np. Niemieckiego Towarzystwa Oświatowego lub Domu Współpracy Niemiecko-Polskiej, będą wykorzystywane w sposób praktyczny. Mogą to być projekty dla nauczycieli, w ramach których nie tylko zapoznają się z materiałami, ale także nabędą umiejętności dotyczące ich wykorzystania w projektach językowych. Chodzi tu również o projekty dla dzieci, w których poruszane tematy będą ściśle powiązane z materiałami organizacji mniejszościowych.

Projekty oraz różne warsztaty dla nauczycieli powinny być realizowane w ramach „Programu Niwki”. Projekty dla dzieci z wykorzystaniem wybranych materiałów mogłyby być organizowane między innymi przez Centralną Bibliotekę Polsko-Niemiecką im. Josepha von Eichendorffa.

Aby zmotywować nauczycieli do regularnego korzystania z materiałów opracowanych przez organizacje, można by wprowadzić system premii finansowych za ścisłą współpracę z wyżej wymienionymi podmiotami, zarówno w ramach realizacji projektów językowych mniejszości niemieckiej, jak i w ramach zajęć szkolnych. System ten powinien zostać uzgodniony z władzami lokalnymi poszczególnych gmin współpracujących z mniejszością niemiecką.

S5 – O9

Mniejszość niemiecka dysponuje strukturami, które pomagają w planowaniu, realizacji i ocenie projektów językowych.

Sprawdzone praktyki w zakresie działań językowych mniejszości niemieckich z innych krajów.

Mniejszość niemiecka powinna organizować projekty, które sprawdzą się w ramach działań językowych wśród innych mniejszości niemieckich w Europie. Chodzi tu o wykorzystanie już opracowanych projektów, ich ewentualną modyfikację, niezbędne dostosowanie do uwarunkowań mniejszości niemieckiej w Polsce, a także – w razie potrzeby – o wspólną realizację wybranych projektów.

S6 – O11

Mniejszość niemiecka skutecznie organizuje projekty pod względem organizacyjnym i finansowym.

Mniejszość niemiecka została wyraźnie wymieniona w niemieckiej umowie koalicyjnej.

Mniejszość niemiecka powinna podjąć rozmowy z Federalnym Ministerstwem Spraw Wewnętrznych w celu opracowania uproszczonych zasad składania wniosków i rozliczania projektów. Rozmowy na temat nowych projektów powinny odbywać się jeszcze przed oficjalnym złożeniem wniosków. Aby móc wdrożyć takie zmiany, należy opracować wspólną strategię, która między innymi wyjaśni kwestie organizacyjne i w której uczestniczyć będą nie tylko Ministerstwo Spraw Wewnętrznych oraz mniejszość niemiecka, ale także instytucje takie jak DAAD czy Instytut Goethego.

S8 – O4

Mniejszość niemiecka planuje projekty w sposób kreatywny i dostosowany do potrzeb, z uwzględnieniem potrzeb uczestników.

Możliwości kontynuacji nauki (np. studia) w krajach niemieckojęzycznych dla dzieci i młodzieży uczestniczących w projektach językowych.

Mniejszość niemiecka powinna organizować projekty dla młodzieży, które umożliwią doskonalenie kompetencji językowych niezbędnych do podjęcia studiów na niemieckojęzycznych uczelniach w niemieckojęzycznych krajach, odbycia innych praktyk zagranicznych lub ewentualnego roku wolontariatu społecznego w krajach niemieckojęzycznych. Projekty te mogłyby łączyć naukę języka z zdobywaniem konkretnej wiedzy na tematy związane z życiem i nauką w krajach niemieckojęzycznych.

Potrzeba projektów zagranicznych, które nie będą miały charakteru wycieczek turystycznych, lecz będą podróżami studyjnymi, edukacyjnymi lub językowymi, obejmującymi zarówno program językowy, jak i tematyczny oraz mające jasno określone cele. Tego typu wyjazdy stanowią doskonałą okazję do poznania kraju i życia jego mieszkańców, zrozumienia wyzwań społecznych w kontekście europejskim oraz pogłębienia własnych umiejętności językowych w środowisku niemieckojęzycznym.

Jako organizacja młodzieżowa Związek Młodzieży Mniejszości Niemieckiej powinien regularnie organizować spotkania informacyjne dla młodych ludzi zainteresowanych studiami lub stażami w krajach niemieckojęzycznych, aby jak najlepiej przygotować ich zarówno pod względem językowym, jak i merytorycznym do ewentualnego pobytu w Niemczech, Austrii lub Szwajcarii. Informacje na ten temat powinny być ponadto publikowane na platformie edukacyjnej mniejszości niemieckiej supereule.pl.

S9 – O14

Niektóre organizacje dobrze współpracują przy tworzeniu projektów językowych.

Mniejszość niemiecka pełni rolę „pomostu” w czasach napięć politycznych między państwami, ponieważ przekazuje nie tylko język, ale także kulturę.

Bardziej intensywna współpraca między organizacjami mniejszości niemieckiej w ramach wspólnych projektów, mająca na celu lepsze wykorzystanie zarówno kompetencji organizacyjnych, jak i merytorycznych poszczególnych organizacji. W ten sposób można by skuteczniej koordynować działania językowe, dążąc do ujednolicenia jakości oraz wiążących standardów obowiązujących przy organizowaniu projektów językowych. Organizacje miałyby możliwość wykazania się zdolnościami do skutecznej współpracy również w ramach mniejszości niemieckiej, a tym samym zyskałyby większą wiarygodność na zewnątrz. Projekty tego rodzaju stanowiłyby ponadto okazję do lepszego poznania się członków mniejszości niemieckiej z różnych regionów oraz do wspierania się językowo.

S10 – O1

Mniejszość niemiecka współpracuje z powodzeniem z takimi partnerami zewnętrznymi, jak na przykład: Instytut Goethego, Centrum Dokumentacyjno-Wystawiennicze Niemców w Polsce z siedzibą w Opolu, Biblioteka Austriacka, Centralna Biblioteka Polsko-Niemiecka im. Josepha von Eichendorffa, Państwowa Akademia Nauk Stosowanych w Nysie, Uniwersytet Opolski oraz Regionalne Centrum Rozwoju Edukacji w Opolu.

Obecność i wsparcie nauczania języka oferowane przez podmioty zewnętrzne wspierające projekty językowe mniejszości niemieckiej, np. Instytut Goethego, Centrum Dokumentacyjno-Wystawiennicze Niemców w Polsce z siedzibą w Opolu, Biblioteka Austriacka, Centralna Biblioteka Polsko-Niemiecka im. Josepha von Eichendorffa, Państwowa Akademia Nauk Stosowanych w Nysie, Uniwersytet Opolski oraz Regionalne Centrum Rozwoju Edukacji w Opolu.

Mniejszość niemiecka powinna w większym stopniu realizować projekty we współpracy z organizacjami zewnętrznymi, zwłaszcza tymi, które działają w obszarze językowym. Projekty kooperacyjne zwiększają skuteczność, co widać na przykładzie Dni Kultury Niemieckiej na Śląsku Opolskim (w innej dziedzinie). Projekty tego rodzaju powinny być w większym stopniu ukierunkowane na język niemiecki i oferować więcej możliwości zdobywania wiedzy na temat nowych metod nauczania. Potencjał takiej współpracy widać na przykład w projekcie „LernRAUM.pl” realizowanym przez DWPN we współpracy z

Biblioteką Austriacką w Opolu. Wspólne projekty językowe powinny być skierowane do różnych grup docelowych.

S11 – O7

Niektórzy koordynatorzy projektów ściśle współpracują z ekspertami w dziedzinie dydaktyki i pedagogiki.

Możliwość korzystania z materiałów dydaktycznych instytucji zewnętrznych w celu wspierania nauczania języka niemieckiego.

Mniejszość niemiecka powinna wspólnie z organizacjami zewnętrznymi lub partnerami organizować projekty dotyczące wykorzystania materiałów dydaktycznych wydanych przez organizacje zewnętrzne. W tym przypadku może chodzić o projekty skierowane do nauczycieli, którzy nie tylko zapoznają się z materiałami, ale także nabędą umiejętności w zakresie ich wykorzystania w ramach projektów językowych. W podobny sposób można realizować projekty dla dzieci i młodzieży, w których poruszane tematy będą ściśle powiązane z materiałami organizacji zewnętrznych.

Biblioteka im. Eichendorffa w Opolu powinna pełnić rolę centralnego punktu, w którym takie materiały będą dostępne dla nauczycieli. Pełny katalog tych materiałów powinien być również dostępny online.

Zespół docelowego instytutu językowego powinien przejąć wsparcie metodyczne i merytoryczne nauczycieli zaangażowanych w projekty mniejszościowe. Instytut pełniłby również rolę punktu kontaktowego w zakresie wsparcia merytorycznego dla koordynatorów projektów językowych. (Więcej na ten temat w punktach W1-O2 oraz W1/3/22 – O8/10/11)

S12 – O15

Kadra nauczycielska składająca się z germanistów oraz nauczyciele innych przedmiotów wywodzący się ze środowisk mniejszości niemieckiej aktywnie angażują się w działania związane z nauczaniem języka.

Działania językowe stowarzyszeń prowadzących placówki edukacyjne i współpracujących z mniejszością niemiecką mają pozytywny wpływ na żywotność języka oraz aktywizację lokalnej społeczności mniejszościowej.

Mniejszość niemiecka, a w szczególności jej niemieckojęzyczni członkowie oraz nauczyciele języka niemieckiego wywodzący się ze środowiska mniejszości, powinni organizować projekty we współpracy z przedszkolami i szkołami, w których prowadzone są zajęcia z języka niemieckiego jako języka mniejszości narodowej, które byłyby dedykowane niewielkim grupom lokalnym, np. grupom międzypokoleniowym. Projekty takie powinny mieć na celu wzmocnienie wzajemnych kompetencji językowych.

Mniejszość niemiecka powinna wspierać projekty językowe stowarzyszeń prowadzących placówki dwujęzyczne (takie jak np. Niemieckojęzyczne Konfrontacje Teatralne). Jedną z

możliwych form wsparcia mogłaby być organizacja okrągłego stołu lub wspólnego spotkania – zarówno dla szkół stowarzyszeniowych (zrzeszonych w ZNSSK), jak i dla szkół oferujących nauczanie dwujęzyczne – w celu wymiany doświadczeń i wypracowania wspólnych rozwiązań mających na celu poszerzenie kompetencji językowych dzieci i młodzieży należącej do mniejszości niemieckiej.

Ponadto mniejszość niemiecka powinna wspierać stowarzyszenia w nawiązywaniu kontaktów z wydziałami germanistyki różnych uczelni wyższych i ich pracownikami, aby promować współpracę w ramach różnych lokalnych projektów językowych.

S13 – O8

Niektóre organizacje współpracują z zaangażowanymi członkami mniejszości niemieckiej, którzy w ramach projektów językowych organizują różnorodne warsztaty tematyczne.

Mniejszość niemiecka poprzez swoje projekty językowe przekazuje nie tylko język, ale także kulturę, która stanowi fundament tożsamości, poczucia przynależności i międzypokoleniowego samookreślenia.

Mniejszość niemiecka powinna organizować projekty łączące naukę lub pogłębianie znajomości języka niemieckiego z konkretnymi tematami kulturalnymi, tak aby uczestnicy mogli poznać tradycje kulturowe poprzez język jako ważny środek komunikacji.

Warsztaty tematyczne realizowane w ramach różnych projektów językowych powinny być wcześniej starannie przygotowane pod kątem dydaktycznym i językowym tak, aby uczestnicy mogli później wykorzystać znajomość języka w praktyce.

Wstępne przygotowanie merytoryczne osób prowadzących warsztaty w zakresie języka i dydaktyki powinno odbywać się między innymi w ramach „Programu Niwki” lub planowanego instytutu językowego.

S14 – O5

Istnieje stosunkowo duża liczba dzieci, które powróciły z Niemiec i bardzo dobrze posługują się językiem niemieckim. Ich dobrze przygotowany udział w projektach stanowi wzbogacenie dla innych uczestników o słabszej znajomości języka.

Zmiany demograficzne w Polsce mogą spowodować spadek liczby uczestników projektów, co stwarza możliwość bardziej indywidualnego podejścia do każdego z nich.

Mniejszość niemiecka powinna organizować projekty ukierunkowane na współpracę i wzajemną naukę między dziećmi i młodzieżą, które spędziły dłuższy czas w krajach niemieckojęzycznych, a dziećmi i młodzieżą należącą do mniejszości niemieckiej w Polsce.

Projekty takie powinny uwzględniać potencjał językowy dzieci i młodzieży bardzo dobrze posługujących się językiem niemieckim, a także potencjał kulturowy dzieci i młodzieży z różnych regionów Polski. Powinny stać się przewodnim elementem projektów.

W celu uzyskania wskazówek metodologicznych dotyczących pracy z grupami zróżnicowanymi językowo organizacje planujące takie projekty mogą zwrócić się do

nauczycieli ze szkół stowarzyszeń członkowskich ZNSSK, doradców dydaktycznych projektów oraz ewentualnie w przyszłości do docelowego instytutu językowego.

S15 – O6

Członkowie mniejszości niemieckiej, którzy posługują się językiem niemieckim, pełnią rolę „strażników języka” i stanowią wzór do naśladowania.

Nowe media mogą być wykorzystywane do nauki języków.

Mniejszość niemiecka powinna mieć w ofercie projekty, w ramach których członkowie mniejszości niemieckiej, posługujący się bardzo dobrze językiem niemieckim, będą przekazywać pozostałym członkom mniejszości umiejętności językowe lub zwiększać stopień opanowania języka. Mowa tu zarówno o spotkaniach stacjonarnych, jak i formatach online. Te ostatnie dają wszystkim członkom mniejszości niemieckiej z różnych regionów Polski możliwość wymiany poglądów w małych grupach lub nawet w parach.

Stosownie do potrzeb niektórych dzieci i młodzieży należy zapewnić im możliwość współpracy z osobami bardzo dobrze posługującymi się językiem niemieckim, aby poprawić umiejętności językowe młodych ludzi, którzy nie otrzymują wystarczającego wsparcia w szkole.

Mniejszość niemiecka powinna dysponować bazą danych takich osób, aby pozostawać z nimi w stałym kontakcie. Dane tych osób mogłyby zostać opublikowane na platformie mniejszości niemieckiej supereule.pl. W ten sposób mniejszość niemiecka będzie mogła pełnić rolę pośrednika między uczniami a nauczycielami lub rodzimymi użytkownikami języka niemieckiego.

S17/18 – O5/6

Dostępne są takie zasoby jak pomieszczenia (np. salki DFK) oraz materiały dydaktyczne (np. materiały DWPN lub materiały związane z projektami). Dobrze działa platforma edukacyjna supereule.pl.

Zmiany demograficzne w Polsce mogą spowodować spadek liczby uczestników projektów, co stwarza możliwość bardziej indywidualnego podejścia do każdego z nich.

Nowe media mogą być wykorzystywane do nauki języków.

Mniejszość niemiecka powinna oferować interaktywne projekty (online), w ramach których wykorzystywane będą materiały do nauki języka opracowane przez różne organizacje mniejszości niemieckiej i opracowane z myślą o różnych grupach docelowych.

Ponadto mniejszość niemiecka powinna udostępniać interaktywne i cyfrowe narzędzia do indywidualnej nauki języka przygotowane dla określonych grup wiekowych. Uzupełnieniem tych narzędzi byłaby między innymi baza danych członków mniejszości niemieckiej, którzy mogą indywidualnie wspierać innych członków w nauce języka –

okazjonalnie lub długoterminowo. Baza danych powinna zostać udostępniona na platformie edukacyjnej supereule.pl.

W Bibliotece im. Eichendorffa w Opolu nauczyciele powinni mieć zagwarantowany dostęp do mediateki zawierającej pomoce glottodydaktyczne do różnych projektów językowych. Informacje na temat tych materiałów powinny być przekazywane między innymi w ramach projektu „Bilingua” (DWPN).

3.2. Wykorzystać mocne strony, ograniczyć ryzyko

W jaki sposób mniejszość niemiecka może wykorzystać swoje mocne strony, aby obronić się przed zagrożeniami? W jaki sposób można wykorzystać mocne strony, aby ograniczyć zagrożenia? (strategie ST)

S5 – T9

Mniejszość niemiecka dysponuje strukturami, które pomagają w planowaniu, realizacji i ocenie projektów językowych.

Niemcy nie są już postrzegane przez członków mniejszości niemieckiej jako atrakcyjny kraj (kraj ukochany), przez co maleje motywacja do nauki języka niemieckiego.

Mniejszość niemiecka powinna proponować projekty, których tematyka wiąże się z obrazem współczesnych Niemiec lub ogólnie z krajami niemieckojęzycznymi. W centrum takich projektów powinny znajdować się zagadnienia społeczne i związane z polityką oświatową, ale także kultura, regionalizm oraz aktualne wyzwania globalne.

Potrzebne są również projekty językowe związane z muzyką (m.in. muzyką współczesną z krajów niemieckojęzycznych), które stanowią atrakcyjną formę nabywania umiejętności językowych.

Interaktywne formaty internetowe, które przekazują współczesny obraz krajów niemieckojęzycznych, powinny być dostępne dla młodych członków mniejszości niemieckiej, którzy są zainteresowani odbyciem stażu, studiami lub innymi formami pobytu w krajach niemieckojęzycznych albo chcieliby pracować w przedsiębiorstwach w Polsce, poszukujących niemieckojęzycznych pracowników posiadających wiedzę na temat specyfiki krajów niemieckojęzycznych.

Udział w projektach skoncentrowanych na wizerunku współczesnych Niemiec ułatwiłby ponadto uczestnictwo w projektach przeznaczonych dla członków mniejszości niemieckiej z różnych krajów europejskich, w których znajomość języka niemieckiego i specyfiki krajów niemieckojęzycznych ma istotne znaczenie.

S7 – T10/11

Mniejszość niemiecka regularnie zapewnia finansowanie projektów językowych.

Biurokracja związana z planowaniem, organizacją i realizacją projektów językowych działa demotywująco na pracowników i wolontariuszy.

Niestabilność polityczna, a co za tym idzie finansowa, w Niemczech, która negatywnie wpływa na wykonalność i jakość projektów, tj. częste zmiany w finansowaniu, np. nagłe decyzje o przyznaniu dodatkowych środków, prowadzą do pośpiesznego planowania i realizacji projektów bez dbałości o ich jakość.

Konieczne są wewnętrzne zmiany w sposobie realizacji projektów, które zwiększyłyby szanse na uzyskanie dofinansowania dostosowanego do potrzeb. Jednym z takich narzędzi jest rzetelna wewnętrzna ewaluacja projektów (tj. w ramach danego projektu), która wskazywałaby konkretne wyzwania, umożliwiała organizacjom lepsze planowanie projektów oraz zwiększała szanse na uzyskanie odpowiedniego finansowania, a także pozwalała na lepsze planowanie roczne.

Mniejszość niemiecka powinna wprowadzić udoskonalony system ewaluacji i przeszkolić swoich pracowników w zakresie przeprowadzania oceny. Pracownicy, którzy od dłuższego czasu pracują nad projektami, często mogą przejąć dodatkowe zadania związane z oceną, podczas gdy nowi pracownicy powinni otrzymać wsparcie w tym procesie albo od organizacji nadrzędnej (np. poprzez zorganizowanie spotkania na temat oceny z koordynatorami projektów), albo poprzez zaangażowanie doradców dydaktycznych.

Wyniki ewaluacji mogłyby posłużyć mniejszości niemieckiej jako podstawa do rozmów z niemieckim ministerstwem w celu omówienia ewentualnych zmian w procedurach składania wniosków i rozliczania projektów. Mogłyby one również zostać wykorzystane do przeprowadzenia rozmów na temat zatrudnienia dodatkowych pracowników odpowiedzialnych za merytoryczną stronę projektów, aby odciążyć koordynatorów i zapewnić wysoką jakość projektów.

Również szkolenia organizowane przez DWPN, mające na celu wzmocnienie struktur mniejszości niemieckiej, powinny zostać poddane wnikliwej ocenie, aby określić zarówno poziom zrozumienia procesów projektowych przez uczestników szkoleń, jak i rozpoznać ewentualne zapotrzebowanie na dalsze szkolenia.

S10 – T1/4/5

Mniejszość niemiecka współpracuje z powodzeniem z takimi partnerami zewnętrznymi, jak na przykład: Instytut Goethego, Centrum Dokumentacyjno-Wystawiennicze Niemców w Polsce z siedzibą w Opolu, Biblioteka Austriacka, Centralna Biblioteka Polsko-Niemiecka im. Josepha von Eichendorffa, Państwowa Akademia Nauk Stosowanych w Nysie, Uniwersytet Opolski oraz Regionalne Centrum Rozwoju Edukacji w Opolu.

Spadek zainteresowania językiem niemieckim obserwowany na całym świecie. Dla młodego pokolenia język niemiecki jest często mniej atrakcyjny niż angielski.

Niewielu jest studentów germanistyki, którzy przygotowują się do zawodu nauczyciela i mogą angażować się jako przyszli pracownicy zatrudniani w projektach oraz w szkołach.

Wielu nauczycieli, którzy mają dobre wykształcenie i angażują się w projekty językowe, za około 10 lat osiągnie wiek emerytalny.

Mniejszość niemiecka powinna wspólnie z organizacjami zewnętrznymi proponować projekty, których celem jest przynajmniej częściowo zwiększenie zainteresowania młodzieży studiami germanistycznymi.

Ważne byłyby rozmowy z germanistami Wydziału Filologicznego Uniwersytetu Opolskiego, którzy rokrocznie organizują „Tydzień Germanistyki Opolskiej”, w celu uzyskania informacji na temat możliwych form współpracy. W ten sposób młodzieży można zaprezentować nie tylko samą germanistykę, ale także organizacje mniejszościowe realizujące projekty językowe zachęcając ich do podjęcia studiów germanistycznych, aby w przyszłości mogli nie tylko pracować jako nauczyciele w szkołach, ale także angażować się w projekty językowe mniejszości niemieckiej.

Kolejną możliwością byłoby nieznaczne zmodyfikowanie profilu działań w ramach projektu „Bilingua” realizowanego przez DWPN, aby zmotywować uczniów szkół średnich do podjęcia studiów germanistycznych. Projekt „Bilingua”, podobnie jak inne projekty językowe, mógłby zostać zaprezentowany w ramach ewentualnej współpracy z uniwersytetem podczas kolejnej edycji „Tygodnia Germanistyki Opolskiej”.

„Program Niwki” mógłby być projektem oferującym szkolenia nie tylko dla aktywnych zawodowo nauczycieli, ale także dla potencjalnych przyszłych nauczycieli. Warto rozważyć utworzenie „akademii” dla wszystkich osób zainteresowanych pracą jako nauczyciel języka mniejszości narodowej w szkołach lub udziałem w projektach językowych mniejszości niemieckiej. Taka akademia mogłaby oferować elementy wspierania nauki języka, kwalifikacji zawodowych nauczycieli oraz fachowego wsparcia w nabywaniu kompetencji językowych.

Mniejszość niemiecka powinna zachęcać nauczycieli i studentów kierunków pedagogicznych z krajów niemieckojęzycznych do podjęcia pracy lub odbycia praktyki w przedszkolach i szkołach stowarzyszeń, które intensywnie zajmują się nauczaniem języka mniejszościowego. Kontakt z osobami posługującymi się językiem niemieckim jako ojczystym może stanowić dla uczniów zachętę do podjęcia zawodu nauczyciela i udziału w projektach językowych mniejszości niemieckiej.

Mniejszość niemiecka powinna kontynuować spotkania w formacie „spotkań pośredników kulturowych” [„Kulturmittlertreffen”] i rozszerzyć je o spotkania przedstawicieli organizacji i partnerów zajmujących się zagadnieniami językowymi („spotkania pośredników językowych”) [„Sprachmittlertreffen”].

S10 – T9

Mniejszość niemiecka współpracuje z powodzeniem z takimi partnerami zewnętrznymi, jak na przykład: Instytut Goethego, Centrum Dokumentacyjno-Wystawiennicze Niemców w Polsce z siedzibą w Opolu, Biblioteka Austriacka, Centralna Biblioteka Polsko-Niemiecka im. Josepha von Eichendorffa, Państwowa Akademia Nauk Stosowanych w Nysie, Uniwersytet Opolski oraz Regionalne Centrum Rozwoju Edukacji w Opolu.

Niemcy nie są już postrzegane przez członków mniejszości niemieckiej jako atrakcyjny kraj (kraj ukochany), przez co maleje motywacja do nauki języka niemieckiego.

Mniejszość niemiecka we wszystkich regionach powinna rozważyć zorganizowanie imprezy wzorowanej na Dniach Kultury Niemieckiej na Śląsku Opolskim. Wydarzenie kulturalne mogłoby wprowadzić trwać krócej (np. tydzień), ale stanowiłoby okazję do zaprezentowania w przestrzeni publicznej zarówno kultury mniejszości niemieckiej, jak i współczesnego wizerunku Niemiec oraz języka niemieckiego.

Ponadto poszczególne organizacje mogłyby nawiązać współpracę z partnerami zewnętrznymi, np. z katedrą języka niemieckiego na Uniwersytecie Warmińsko-Mazurskim, Kierunkiem filologii germańskiej na Uniwersytecie Śląskim lub Instytutem Filologii Germańskiej na Uniwersytecie we Wrocławiu, aby promować kierunek germanistyki wśród młodych ludzi.

S12- T1/4/5

Nauczyciele języka niemieckiego oraz nauczyciele innych przedmiotów wywodzący się ze środowisk mniejszości niemieckiej aktywnie angażują się w działania związane z nauką języka.

Spadek zainteresowania językiem niemieckim obserwowany na całym świecie. Dla młodego pokolenia język niemiecki jest często mniej atrakcyjny niż angielski.

Niewielu jest studentów germanistyki, którzy przygotowują się do zawodu nauczyciela i mogą angażować się jako przyszli pracownicy zatrudniani w projektach oraz w szkołach.

Wielu nauczycieli, którzy mają dobre wykształcenie i angażują się w projekty językowe, za około 10 lat osiągnie wiek emerytalny.

Mniejszość niemiecka powinna w szczególny sposób uhonorować nauczycieli, którzy w ramach projektów językowych wykazują szczególne zaangażowanie w nauczanie języka. Nad formą tego wyróżnienia powinny zastanowić się takie organizacje, jak ZNSSK, Niemieckie Towarzystwo Oświatowe, Fundacja Rozwoju Śląska oraz DWPN (projekt „Bilingua”).

Możliwymi opcjami byłyby na przykład stypendia dla zaangażowanych nauczycieli, kampania mająca na celu wyłonienie ambasadorów języka niemieckiego lub nowa sekcja na platformie edukacyjnej supereule.pl, w której prezentowani byłiby nauczyciele i ich innowacyjne metody nauczania.

3.3. Pokonywać słabości, wykorzystywać szanse

W jaki sposób mniejszość niemiecka może poradzić sobie z własnymi słabymi stronami, wykorzystując nadarzające się okazje? W jaki sposób można przezwyciężyć słabe strony dzięki wykorzystaniu szans? (Strategie WO)

W13-21 – O1/2

Większość nauczycieli i opiekunów nie rozmawia z uczestnikami po niemiecku, choć od czasu do czasu używa pojedynczych niemieckich słów. Brak własnych doświadczeń dotyczących tego, jak skutecznie organizować proces nauczania języka.

Tematyka bywa często niedopasowana (w całości) do wieku uczestników.

Często brak weryfikacji postępów w nauce dzieci. Nie przekazuje się im również informacji zwrotnej na temat poprawności językowej ich wypowiedzi lub prac pisemnych.

Uczestnicy często nie otrzymują informacji o prawidłowym korzystaniu z translatorów lub aplikacji.

Znaczna liczba dzieci powracających z Niemiec i bardzo dobrze posługujących się językiem niemieckim, stanowi wyzwanie dydaktyczne dla niedoświadczonych nauczycieli.

Dzieci nie opanowały umiejętności posługiwania się językiem w domu, co negatywnie wpływa na tempo nauki języka podczas projektów językowych.

Nauczycielom i opiekunom brakuje kompetencji językowych, pedagogicznych oraz metodyczno-dydaktycznych.

Osoby zaangażowane w projekt (koordynatorzy, kierownicy, nauczyciele, opiekunowie) nie zawsze wiedzą, na co należy zwrócić uwagę podczas planowania, realizacji i wdrażania projektów językowych.

Obecność i wsparcie nauczania języka oferowane przez podmioty zewnętrzne wspierające projekty językowe mniejszości niemieckiej, np. Instytut Goethego, Centrum Dokumentacyjno-Wystawiennicze Niemców w Polsce z siedzibą w Opolu, Biblioteka Austriacka, Centralna Biblioteka Polsko-Niemiecka im. Josepha von Eichendorffa, Państwowa Akademia Nauk Stosowanych w Nysie, Uniwersytet Opolski oraz Regionalne Centrum Rozwoju Edukacji w Opolu.

Inne zasoby zewnętrzne pozostałych organizacji, które wspierają projekty językowe mniejszości niemieckiej.

Mniejszość niemiecka powinna wzbogacać ofertę szkoleniową zewnętrznych organizacji skierowaną do nauczycieli zaangażowanych w projekty językowe, tzn. należy szerzej promować ich ważne projekty (np. Instytutu Goethego), na przykład za pośrednictwem platformy edukacyjnej supereule.pl.

Ponadto mniejszość niemiecka powinna w ramach projektów językowych korzystać ze wsparcia dydaktycznego i szkoleniowego ze strony ekspertów z organizacji zewnętrznych (np. Instytutu Goethego). Koordynatorzy projektów powinni w tym zakresie

współpracować z Instytutem Goethego i łączyć ofertę językową swoich organizacji z ofertą Instytutu.

Mniejszość niemiecka powinna być w większym stopniu angażowana w (współ)organizację kursów dla członków mniejszości niemieckiej przygotowujących się do egzaminów Instytutu Goethego. Kursy takie powinny być realizowane np. w ramach projektu „LernRAUM.pl” przy DWPN. Podobną ofertę należy również przygotować dla nauczycieli, którzy uczą języka mniejszości narodowej w szkołach i często angażują się również w projekty językowe. W tym przypadku należy określić, która organizacja ma przejąć to zadanie (czy również DWPN w ramach „LernRAUM.pl”, ZNSSK we współpracy z Niemieckim Towarzystwem Oświatowym, czy też ma to stanowić część integralną oferty programowej „Programu Niwki”). Podobne projekty lub działania powinny być promowane w mediach mniejszości niemieckiej, np. poprzez publikowanie wywiadów z osobami, które przygotowywały się do odpowiednich egzaminów i zdały je pomyślnie.

W ramach „Programu Niwki” należy rozważyć wprowadzenie oferty zawierającej prezentację sprawdzonych praktyk lub koncepcji dydaktycznych dla przedszkoli i szkół, aby dać doświadczonym nauczycielom możliwość bezpośredniego przekazywania swojej wiedzy i doświadczeń w szkołach, w których pracują inni nauczyciele. Taka inicjatywa służyłaby wymianie doświadczeń edukacyjnych oraz nawiązywaniu kontaktów między nauczycielami.

Mniejszość niemiecka powinna, w ramach ewentualnej współpracy z organizacjami zewnętrznymi w ramach projektów mających na celu wzmocnienie dwujęzycznego wychowania dzieci w rodzinach (zwłaszcza w ramach projektu „Bilingua”), przedstawiać szerszej publiczności w różnej formie te rodziny, które od lat z powodzeniem prowadzą dwujęzyczny tryb życia. W proces ten należy również zaangażować media mniejszości niemieckiej (np. poprzez prezentację doświadczeń, relacji takich jak „Indywidualne drogi do nauki języka”, spoty reklamowe itp.).

W ramach projektu „Bilingua” należy nadal kłaść szczególny nacisk na propagowanie dwujęzyczności oraz na porady, jak wychować dziecko dwujęzycznie w rodzinie. Ponadto należy opracować inne formy zachęcające młodych rodziców należących do mniejszości niemieckiej do stworzenia dwujęzycznego środowiska, np. poprzez prezenty z okazji narodzin dzieci („wyprawki dla dziecka”).

W24 – O1/2

Wielu koordynatorów projektów nie przeprowadza rzetelnej ewaluacji projektów, co uniemożliwia ich ewentualne optymalizowanie.

Obecność i wsparcie nauczania języka oferowane przez podmioty zewnętrzne wspierające projekty językowe mniejszości niemieckiej, np. Instytut Goethego, Centrum Dokumentacyjno-Wystawiennicze Niemców w Polsce z siedzibą w Opolu, Biblioteka Austriacka, Centralna Biblioteka Polsko-Niemiecka im. Josepha von Eichendorffa, Państwowa Akademia Nauk Stosowanych w Nysie, Uniwersytet Opolski oraz Regionalne Centrum Rozwoju Edukacji w Opolu.

Inne zasoby zewnętrzne pozostałych organizacji, które wspierają projekty językowe mniejszości niemieckiej.

Mniejszość niemiecka powinna opracować system ewaluacji i przeszkolić swoich pracowników w zakresie jego wdrażania. Pracownicy, którzy od dłuższego czasu zajmują się realizacją projektów, są zazwyczaj w stanie podjąć się dodatkowych zadań związanych z ewaluacją, podczas gdy nowi pracownicy powinni otrzymać wsparcie w tym procesie albo od organizacji dachowej (np. poprzez wewnętrzne szkolenia na temat ewaluacji dla koordynatorów projektów), albo poprzez zaangażowanie doradców dydaktycznych. Strategia edukacyjna powinna służyć w tym zakresie jako wytyczna dla wszystkich koordynatorów projektów językowych.

W trakcie tych procesów mniejszość niemiecka powinna współpracować z organizacjami takimi jak Instytut Goethego, aby zapewnić wysoki poziom zarówno szkoleń z przeprowadzania ewaluacji, jak i przyszłej ewaluacji projektów.

W5 – O1/2

Niezdolność niektórych organizacji do skutecznego propagowania własnych projektów, szczególnie we wszystkich tych regionach, w których mieszkają członkowie mniejszości niemieckiej.

Obecność i wsparcie nauczania języka oferowane przez podmioty zewnętrzne wspierające projekty językowe mniejszości niemieckiej, np. Instytut Goethego, Centrum Dokumentacyjno-Wystawiennicze Niemców w Polsce z siedzibą w Opolu, Biblioteka Austriacka, Centralna Biblioteka Polsko-Niemiecka im. Josepha von Eichendorffa, Państwowa Akademia Nauk Stosowanych w Nysie, Uniwersytet Opolski oraz Regionalne Centrum Rozwoju Edukacji w Opolu.

Inne zasoby zewnętrzne pozostałych organizacji, które wspierają projekty językowe mniejszości niemieckiej.

Mniejszość niemiecka powinna wykorzystać możliwość przekazywania informacji o projektach językowych zewnętrznym organizacjom, które mogłyby udzielić wsparcia oraz nawiązać z nimi współpracę. W tym celu należy intensywniej korzystać ze wszystkich znanych kanałów informacyjnych partnerów zewnętrznych.

W2 – O11/12/13

Bak podziału zadań w obszarze szkolnym i pozaszkolnym między organizacjami, ewentualnie między kilkoma osobami w ramach jednej organizacji.

Mniejszość niemiecka została wyraźnie wymieniona w niemieckiej umowie koalicyjnej.

Działalność Komisji Wspólnej Rządu i Mniejszości Narodowych i Etnicznych. W ramach samej komisji prace stałego zespołu ds. spraw edukacji.

Powołanie do życia w Kancelarii Sejmu Sekretariatu Strony Mniejszościowej Komisji Wspólnej Rządu i Mniejszości Narodowych i Etnicznych.

W edukacji językowej należy wyróżnić dwa główne obszary: szkolny i pozaszkolny. Mniejszość niemiecka powinna usystematyzować jasny podział zadań językowych między

poszczególne organizacje mniejszościowe. Takie podejście jest częściowo konieczne również w ramach poszczególnych organizacji w odniesieniu do podziału zadań między pracowników. Poszczególne zadania powinny być przypisane konkretnym organizacjom i instytucjom, łącznie z wyznaczeniem podmiotów odpowiedzialnych za konkretnie wskazane obszary.

Ważne jest również wskazanie wszystkim organizacjom, w jakich przypadkach organizacja parasolowa zapewnia wsparcie w planowaniu i realizacji projektów językowych, a w jakich przypadkach organizacje powinny same podejmować konkretne działania (wsparcie a realizacja).

Jasny podział zadań z jednej strony ułatwia realizację skutecznych działań i pozytywnie wpływa na jakość projektów językowych. Z drugiej strony ułatwia on nawiązywanie rozmów na tematy polityki językowej lub oświatowej z niemieckimi lub polskimi ministeriami oraz potwierdza profesjonalizm w kontaktach z podmiotami finansującymi.

Wytyczne sformułowane przez instytucje finansujące, a także zróżnicowane podejścia organizacji i koordynatorów w edukacji językowej i realizacji projektów wskazują, że konieczne jest podjęcie przez organizację parasolową działań mających na celu określenie zapotrzebowania na konkretne projekty oraz związanych z nimi wytycznych. W niektórych przypadkach konieczne będzie zastosowanie zasady konkurencyjności (kto oferuje lepszy projekt odpowiadający konkretnej potrzebie). Zasada ta nie wyklucza możliwości przedkładania własnych inicjatyw i pomysłów projektów organizacji parasolowej, które następnie zostaną uzgodnione z podmiotami finansującymi.

W1 – O2

Brak instytutu językowego, zwłaszcza biorąc pod uwagę fakt, że państwo polskie nie wypełnia wszystkich zadań, do których jest zobowiązane w ramach edukacji mniejszości.

Inne zasoby zewnętrzne pozostałych organizacji, które wspierają projekty językowe mniejszości niemieckiej.

Mniejszość niemiecka powinna, przy wsparciu organizacji zewnętrznych (np. OCE, Instytutu Goethego, Biblioteka im. Eichendorffa) omówić koncepcję utworzenia instytutu językowego, który byłby odpowiedzialny za sprawy językowe zarówno w obszarze pozaszkolnym (projekty językowe), jak i szkolnym (nauczanie niemieckiego jako języka mniejszości narodowej).

Koncepcja instytutu językowego wymaga określenia jego funkcji i celów, zebrania informacji od podobnych instytucji innych mniejszości w Europie, a także opracowania jego struktury i zadań.

Jednym z możliwych rozwiązań byłoby na przykład przekształcenie „Programu Niwki” w instytut językowy. W tym przypadku konieczne są rozmowy z urzędami marszałkowskimi województw opolskiego i śląskiego.

W1/3/22 – O8/10/11

Brak instytutu językowego, zwłaszcza biorąc pod uwagę fakt, że państwo polskie nie wypełnia wszystkich zadań, do których jest zobowiązane w ramach edukacji mniejszości.

Zbyt mało osób zajmujących się kwestiami merytorycznymi projektów językowych.

Wysoka rotacja pracowników w połączeniu z niskimi wynagrodzeniami.

Mniejszość niemiecka poprzez swoje projekty językowe przekazuje nie tylko język, ale także kulturę, która stanowi fundament tożsamości, poczucia przynależności i międzypokoleniowego samookreślenia.

Obszar edukacji pozostaje najważniejszym zadaniem działalności mniejszości niemieckiej, dlatego też będzie i może być nadal wspierana politycznie poprzez dofinansowanie.

Mniejszość niemiecka została wyraźnie wymieniona w niemieckiej umowie koalicyjnej.

Opracowanie pisemnej koncepcji instytutu językowego umożliwia skuteczną komunikację z decydentami, którzy mogą potencjalnie stać się podmiotami udzielającymi dotacji na rzecz funkcjonowania instytutu.

Solidne opracowanie koncepcji oraz poprawa jakości poszczególnych elementów projektu (np. opracowanie innowacyjnego programu nauczania, rzetelna ewaluacja) mogłyby zwiększyć szanse na wyższe wynagrodzenie za pracę wykonaną w obszarze nauczania języka.

3.4. Zapobieganie zagrożeniom, niwelowanie słabych stron

W jaki sposób mniejszość niemiecka może zminimalizować ryzyko, a jednocześnie przezwyciężyć swoje słabości? Jak można jednocześnie zminimalizować słabe strony i ryzyko? (Strategie W7)

W23 – T11

Ograniczone zasoby ludzkie: koordynatorzy projektów często nie mają ani czasu, ani kompetencji, by dogłębnie zapoznać się z treścią projektu, ponieważ zajmują się przede wszystkim kwestiami organizacyjnymi i finansowymi. Z drugiej strony zdarza się również, że projekt jest bardzo dobrze opracowany pod względem merytorycznym, ale wiedza na temat rozliczeń jest niewystarczająca.

Niestabilność polityczna, a co za tym idzie finansowa, w Niemczech, która negatywnie wpływa na wykonalność i jakość projektów, tj. częste zmiany w finansowaniu, np. nagłe decyzje o przyznaniu dodatkowych środków, prowadzą do pośpiesznego planowania i realizacji projektów bez dbałości o ich jakość.

Mniejszość niemiecka powinna zadbać o dobrze zorganizowane i zaplanowane działania w zakresie edukacji językowej w ramach organizacji, aby zwiększyć szanse na podjęcie rozmów z niemieckim ministerstwem na temat zapewnienia większej stabilności w kwestiach finansowych, organizacyjnych i kadrowych.

Realizacja strategii edukacyjnej powinna przyczynić się do poprawy jakości projektów. Organizacje mniejszościowe powinny ponadto oferować różne formy podnoszenia kompetencji, takie jak wewnętrzne szkolenia dla pracowników oraz dla osób uczestniczących w projektach językowych.

W25 – T1/13

Niektórzy pracownicy tych organizacji nie wykazują wystarczającej kreatywności, mimo fachowego wsparcia ze strony organizacji nadrzędnej.

Spadek zainteresowania językiem niemieckim obserwowany na całym świecie. Dla młodego pokolenia język niemiecki jest często mniej atrakcyjny niż angielski.

Antyniemieckie akcenty w polskiej polityce wpływają negatywnie na recepcję projektów językowych mniejszości niemieckiej.

Mniejszość niemiecka powinna przeprowadzić bardziej intensywne wewnętrzne rozmowy na temat konieczności poprawy jakości projektów językowych, a także wprowadzenia systematycznych działań ewaluacyjnych, aby również na zewnątrz wykazać profesjonalizm w swoich działaniach związanych z językiem i polityką edukacyjną. W ten sposób istnieje szansa, że również decydenci polityczni i sceptycy zaczną wykazywać większe zainteresowanie projektami mniejszościowymi.

Wprowadzenie wewnętrznej zasady konkurencji w wybranych inicjatywach językowych – przy czym zapotrzebowanie na projekty językowe sygnalizuje organizacja parasolowa, określając również kryteria ich realizacji – mogłoby pozytywnie wpłynąć na jakość projektów, a także na przejrzystość działań związanych z aplikowaniem projektów i ich realizacją.

Wytyczne merytoryczne dotyczące realizacji projektów, oparte na sprawdzonej wiedzy i praktykach wypróbowanych w edukacji językowej, powinny stanowić część procesu uczenia się, który poprawia efektywność merytoryczną realizacji projektów.

W6 – T7

Praca w projektach postrzegana jest przez niektórych zleceniobiorców lub osoby zatrudnione na podstawie umowy o dzieło (głównie nauczycieli) w pierwszym rzędzie jako dodatkowe źródło dochodu. Jakość merytoryczna projektów nie zawsze jest traktowana priorytetowo.

Działalność wolontariacka, która ma również znaczenie w przypadku projektów językowych, traci swój prestiż.

Mniejszość niemiecka powinna wprowadzić różne formy docenienia pracy nauczycieli języka, zarówno w ramach działalności wolontariackiej, jak i płatnej. Działalność wolontariacka mogłaby zostać lepiej ukierunkowana strategicznie, między innymi poprzez następujące działania:

- Oferta spotkań towarzyskich i możliwości nawiązywania kontaktów dla pracowników projektowych, którzy w ten sposób mogą wymieniać się doświadczeniami i nawiązywać kontakty;
- Uwzględnienie indywidualnych potrzeb nauczycieli w zakresie kształcenia i doskonalenia zawodowego poprzez oferowanie nowych doświadczeń pedagogicznych, np. bezpłatnych, interesujących merytorycznie krótkich wykładów lub warsztatów dotyczących nowych metod dydaktycznych, a także możliwość wdrażania innowacyjnych metod w pracy z dziećmi, których realizacja w codziennej praktyce szkolnej jest niemożliwa lub utrudniona;
- Prezentacja konkretnych działań językowych prowadzonych przez zaangażowanych nauczycieli w mediach społecznościowych lub na stronach internetowych organizacji, aby pokazać sprawdzone praktyki oraz kreatywność nauczycieli;
- Wspieranie kreatywności i inicjatywy własnej nauczycieli poprzez umożliwienie im zgłaszania własnych pomysłów na projekty językowe, np. za pośrednictwem platformy edukacyjnej supereule.pl lub bezpośrednio do regionalnych organizacji mniejszościowych (zgodnie z hasłem: „Masz pomysł? Zgłoś się!”).

4. Plan działania

Macierz TOWS wytyczyła strategiczne kierunki działania oraz nakreśliła wstępne cele i działania, które zostały doprecyzowane i przejrzysto przedstawione w ostatnim punkcie strategii. Sformułowano zarówno **nadrzędne, ambitne cele**, jak i **skwantyfikowane oraz ambitne kryteria sukcesu**, na podstawie których można sprawdzić, czy cele zostały osiągnięte.

Sposób realizacji celów – tj. konkretne działania i środki – pozostaje zazwyczaj w gestii poszczególnych organizacji realizujących projekty językowe. Kryteria sukcesu służą w tym przypadku jako punkt odniesienia lub narzędzie do sprawdzenia, czy wyznaczone cele zostały osiągnięte.

W ostatnim punkcie strategii wymieniono ponadto dwa **priorytetowe cele i zadania**, które wynikają z opcji strategicznych opracowanych w trzeciej części strategii. W centrum zainteresowania znalazło się następujące pytanie: które opcje strategiczne należy wdrożyć w pierwszej kolejności? W tej części strategii wymieniono opracowane podejścia TOWS oraz wynikające z nich priorytetowe cele.

4.1. Cele, kryteria sukcesu, okres realizacji, organizacja odpowiedzialna

Poniższa lista zawiera konkretne *cele*, kryteria sukcesu oraz ramy czasowe, w których organizacje mniejszości niemieckiej powinny wdrożyć działania mające na celu osiągnięcie tych celów. Bardziej szczegółowy opis opcji strategicznych, które stanowią punkt wyjścia dla poszczególnych celów i działań, znajduje się w trzecim rozdziale strategii, tj. w macierzy TOWS.

Aby szybciej znaleźć odpowiednie opisy, w nawiasach podano konkretne punkty (np.: S2-O3).

1.

Organizacja projektów dla młodzieży, które skupiają się na rozwijaniu kompetencji językowych i międzykulturowych, będących atutem na rynku pracy, na którym poszukiwani są pracownicy posługujący się językiem niemieckim. (S2-O3)

Organizacje, które często koncentrują się na pracy z młodzieżą i kształtowaniu kompetencji międzykulturowych, takie jak np. DWPN i ZMMN, realizują co roku co najmniej dwa projekty – np. projekty językowe, warsztaty tematyczne poświęcone kompetencjom międzykulturowym lub spotkania informacyjne – w oparciu o zewnętrzne badania dotyczące wymaganych kompetencji językowych, np. w ramach projektu „LernRAUM.pl”.

2.

Organizowanie projektów łączących naukę lub pogłębianie znajomości języka niemieckiego z konkretnymi tematami kulturowymi, tak aby uczestnicy mogli poznać i doświadczyć tradycji kulturowych poprzez język jako ważne narzędzie komunikacji (S3-O8).

Wszystkie organizacje wprowadzają odpowiednie zmiany w trwających projektach lub opracowują nowe projekty. W razie potrzeby organizacje współpracują z OCE („Program Niwki”) w celu przeprowadzenia szkoleń dla osób zaangażowanych w projekty (nauczycieli, prowadzących warsztaty), które są odpowiedzialne za realizację takich projektów. W co najmniej połowie wszystkich projektów kulturalnych realizowanych przez organizacje aktywnie wykorzystuje się język niemiecki.

3.

Organizacja projektów, w ramach których w praktyczny sposób wykorzystuje się materiały pochodzące z różnych organizacji mniejszości niemieckiej (S5-O7).

OCE („Program Niwki”) oraz Biblioteka im. Eichendorffa prowadzą kampanię informacyjną dotyczącą mediateki oraz materiałów dydaktycznych dostępnych dla nauczycieli.

OCE („Program Niwki”) organizuje dla nauczycieli co najmniej dwa razy w roku warsztaty, podczas których w praktyczny sposób wykorzystuje się materiały różnych organizacji mniejszości niemieckiej. Biblioteka im. Eichendorffa organizuje podobne warsztaty dla dzieci, ponieważ materiały dydaktyczne zostały przeniesione z Niemieckiego Towarzystwa Oświatowego do biblioteki.

W pierwszym roku realizacji strategii członkowie Śląskiego Stowarzyszenia Samorządowego opracują system premii dla nauczycieli, który ma służyć zakupowi materiałów dydaktycznych rekomendowanych przez mniejszość niemiecką.

4.

Prowadzenie rozmów z Federalnym Ministerstwem Spraw Wewnętrznych w celu opracowania uproszczonych zasad składania wniosków i rozliczania projektów (S6-O11).

ZNSSK poprowadzi rozmowy z Federalnym Ministerstwem Spraw Wewnętrznych Republiki Federalnej Niemiec w sprawie uproszczenia zasad składania wniosków i rozliczania projektów, a także w celu lepszej koordynacji oferty językowej w ramach poszczególnych organizacji.

5.

Organizacja projektów dla młodzieży, które umożliwiają młodym ludziom doskonalenie umiejętności językowych lub uzyskanie informacji niezbędnych do podjęcia studiów na niemieckojęzycznych uczelniach za granicą, odbycia innych praktyk zagranicznych, a także podczas ewentualnego rocznego stażu w krajach niemieckojęzycznych (S8-O4).

W ramach projektu „LernRAUM.pl” ZMMN we współpracy z DWPN organizuje co roku przynajmniej jedno spotkanie informacyjne dla młodzieży zainteresowanej studiami lub stażem w krajach niemieckojęzycznych.

W pierwszym roku realizacji strategii ZNSSK publikuje informacje na ten temat na platformie edukacyjnej mniejszości niemieckiej supereule.pl.

W ramach projektu „LernRAUM.pl” DWPN, we współpracy z Instytutem Goethego, zrealizuje projekty mające na celu przygotowanie nauczycieli oraz członków mniejszości niemieckiej do egzaminów Instytutu Goethego, dzięki którym można uzyskać certyfikaty językowe.

6.

Organizacja projektów rodzinnych poświęconych tematowi „Wychowanie dwujęzyczne” (S31-O8)

W ramach projektu „Bilingua” DWPN zintensyfikuje działania promujące wychowanie dwujęzyczne. Co roku, w ramach projektu „Bilingua”, DWPN oferuje rodzinom dwujęzycznym atrakcyjne możliwości zaprezentowania się (np. w mediach) oraz wymiany doświadczeń z innymi rodzinami.

7.

Organizowanie, we współpracy z zewnętrznymi organizacjami/partnerami, projektów dotyczących wykorzystania materiałów dydaktycznych wydanych przez organizacje zewnętrzne (S11 – O7).

Biblioteka im. Eichendorffa i mediateka OCE to główne miejsca, w których nauczyciele mogą uzyskać dostęp do pomocy dydaktycznych. Obie instytucje zorganizują kampanie promocyjne lub spotkania informacyjne dla nauczycieli poświęcone tej tematyce.

Po utworzeniu zgodnie z planem instytutu językowego mniejszości niemieckiej będzie on na bieżąco wspierał koordynatorów projektów językowych oraz nauczycieli zaangażowanych w projekty mniejszościowe, zarówno pod względem merytorycznym, jak i dydaktycznym.

8.

Wspieranie projektów językowych stowarzyszeń prowadzących placówki dwujęzyczne (S12-O15).

W ramach „Programu Niwki” OCE wspiera stowarzyszenia, które prowadzą przedszkola i szkoły z nauczaniem dwujęzycznym, zarówno pod względem merytorycznym, jak i dydaktycznym.

W ramach tworzenia planowanego instytutu językowego mniejszości niemieckiej podmiot ten będzie na bieżąco organizował spotkania dla wyżej wymienionych stowarzyszeń, a

także zapewniał inne formy wsparcia (np. konsultacje online, kontakty z wykładowcami uczelni wyższych).

9.

Organizacja szkoleń, które zapewniają prowadzącym warsztaty dobre przygotowanie dydaktyczne do realizacji różnych projektów językowych (S13-O8).

OCE zorganizuje odpowiednie szkolenia w uzgodnieniu z ZNSSK, które będą się odbywać regularnie w ramach oferty „Programu Niwki” stosownie do zapotrzebowania.

ZNSSK opracuje wytyczne dotyczące projektów językowych, które będą stanowić pomoc orientacyjną dla organizacji mniejszości niemieckiej.

10.

Organizacja projektów ukierunkowanych na współpracę i wzajemną wymianę wiedzy między dziećmi i młodzieżą, które spędziły dłuższy czas w krajach niemieckojęzycznych, a dziećmi i młodzieżą należącą do mniejszości niemieckiej w Polsce (S14-O5).

W kolejnych latach organizacje mniejszości niemieckiej będą realizować dedykowane projekty. Zwraca się przy tym szczególną uwagę na sytuacje, w których dzieci z rodzin, które powróciły z Niemiec, uczestniczą w projektach mniejszościowych i wykazują wyższy poziom znajomości języka niż dzieci, które dorastały w Polsce.

11.

Organizacja projektów, w ramach których członkowie mniejszości niemieckiej, posługujący się bardzo dobrze językiem niemieckim, przekazują innym członkom tej mniejszości wiedzę językową lub pogłębiają ich znajomość języka (S15-O6).

Mini-projekty językowe w przedstawionej formie są organizowane w ramach programu Ożywienia Domów Spotkań.

Przy wsparciu organizacji mniejszości niemieckiej tworzona jest baza danych – lista osób, które wyrażają gotowość zaoferowania lekcji języka niemieckiego innym członkom mniejszości niemieckiej – dostępna na platformie supereule.pl.

12.

Organizacja interaktywnych projektów (online), w ramach których wykorzystywane są materiały (przystosowane do użytku cyfrowego) służące nauce języka, opracowane przez różne organizacje mniejszości niemieckiej dla różnych grup docelowych (S17/18-O5/6).

DWPN (projekt „Bilingua”), OCE („Program Niwki”) oraz Biblioteka im. Eichendorffa organizują odpowiednie projekty co najmniej dwa razy w roku.

13.

Organizacja projektów związanych tematycznie z wizerunkiem współczesnych Niemiec lub krajów niemieckojęzycznych (S5-T9).

Organizacje, w których działają menedżerowie kultury oddelegowani w ramach programu Instytutu Stosunków Kulturalnych z Zagranicą (ifa), co roku opracowują i realizują taki projekt.

14.

(Współ)organizacja projektów mających na celu zwiększenie zainteresowania młodzieży studiami germanistycznymi (S10-T1/4/5).

ZNSSK prowadzi rozmowy z germanistami Wydziału Filologicznego Uniwersytetu Opolskiego w celu pozyskania uczelni do współpracy i wsparcia jej w opracowaniu planu stworzenia znaku rozpoznawczego wyróżniającego Uniwersytet Opolski, np. poprzez ściślejszą współpracę z DAAD z myślą o utworzeniu centrum studiów niemieckich i europejskich.

Organizacje takie jak np. DWPN współpracują ze szkołami średnimi i przedstawiają młodym ludziom perspektywę zawodowe po ukończeniu studiów germanistycznych.

15.

Przygotowanie oferty zajęć edukacyjnych dla młodzieży zainteresowanej pracą w ramach projektów językowych mniejszości niemieckiej, a także dla młodych nauczycieli.

W ramach oferty „Programu Niwki” OCE organizuje coroczną akademię dla potencjalnych przyszłych nauczycieli języka mniejszościowego, którzy będą pracować w szkołach oraz będą zatrudnieni w ramach projektów językowych mniejszości niemieckiej.

„Program Niwki” oraz Niemieckie Towarzystwo Oświatowe zaoferują zaangażowanym nauczycielom możliwość zaprezentowania innym nauczycielom sprawdzonych praktyk nauczania języków obcych.

W ramach zakładania planowanego instytutu językowego mniejszości niemieckiej nawiązuje się kontakty z uczelniami wyższymi i szkołami w krajach niemieckojęzycznych oraz pośredniczy w rekrutacji stażystów do przedszkoli i szkół prowadzonych przez stowarzyszenia, które oferują nauczanie w dwóch językach.

16.

Organizacja „Dni Kultury Niemieckiej” w różnych regionach, w których mieszkają członkowie mniejszości niemieckiej (S10-T9).

Regionalne organizacje mniejszości niemieckiej organizują co najmniej raz na dwa lata „Dni Kultury Niemieckiej” – wydarzenia trwające jeden lub kilka dni, w zależności od możliwości, ze szczególnym naciskiem na język niemiecki.

17.

Ufundowanie nagrody mniejszości niemieckiej dla zaangażowanych nauczycieli (Nauczyciel języka niemieckiego roku), którzy pracują nad projektami językowymi (S12-T1/4/5).

Organizacje takie jak ZNSSK, Niemieckie Towarzystwo Oświatowe, Fundacja Rozwoju Śląska oraz DWPN wspólnie opracują formę odznaczenia. Należy również zastanowić się nad formą uznania dla osób zaangażowanych w projekty językowe.

18.

Zacieśnienie współpracy z organizacjami zewnętrznymi wspierającymi projekty językowe, przede wszystkim z Instytutem Goethego (W13-21-O1/2).

ZNSSK zaprezentuje aktualną ofertę szkoleniową Instytutu Goethego na stronie internetowej supereule.pl.

Wszystkie organizacje korzystają z oferty Instytutu Goethego w zależności od potrzeb.

ZNSSK wraz z Federalnym Ministerstwem Spraw Wewnętrznych (BMI) analizuje możliwość wykorzystania formatów językowych Instytutu Goethego, które można by dostosować do potrzeb mniejszości niemieckiej w Polsce, np. program praktyk „Schulwärts”.

19.

Oferta szkoleń dla pracowników zajmujących się projektami językowymi (W23-T11).

ZNSSK organizuje co roku co najmniej jedno szkolenie dla pracowników wszystkich organizacji.

20.

Oferta dla członków mniejszości niemieckiej, którzy są zaangażowani jako wolontariusze w projekty językowe (W6-T7).

Organizacje regionalne wybierają co roku jedną z proponowanych form wsparcia i uznania dla wolontariatu lub formę alternatywną, np. spotkania towarzyskie i okazje do nawiązania kontaktów dla osób zaangażowanych w projekty, krótkie wykłady lub warsztaty poświęcone nowym metodom dydaktycznym, prezentację konkretnych działań językowych zaangażowanych nauczycieli w mediach społecznościowych lub na stronach internetowych organizacji, aby rozpropagować dobre praktyki oraz kreatywność nauczycieli (więcej w punkcie W6-T7).

4.2. Cele i zadania priorytetowe

Na koniec niniejszej strategii należy wskazać trzy cele, które mają fundamentalne znaczenie w polityce językowej mniejszości niemieckiej. Ich realizacja pozytywnie wpłynie na osiągnięcie pozostałych celów językowych.

21.

Opracowanie i wdrożenie systemu zarządzania jakością w zakresie pozalekcyjnych form nauki języków (S7-T10/11, W26-O1/2, W25-T1/13).

Mniejszość niemiecka opracuje system, który połączy działania podejmowane przed i po zakończeniu projektu, aby już na etapie planowania móc ukierunkować projekt zgodnie z celami.

22.

Regularna i rzetelnie przeprowadzana ewaluacja projektów (S7-T10/11, W26-O1/2, W25-T1/13).

Każda organizacja regularnie współpracuje z ZNSSK, korzysta ze wsparcia Instytutu Goethego lub doradców dydaktycznych zaangażowanych w projekty oraz z roku na rok poprawia ewaluację własnych projektów językowych.

23.

Opracowanie koncepcji i utworzenie instytutu językowego (W1-O2, W1/3/22-O8/10/11, W2-O11/12/13).

ZNSSK jako organizacja parosolowa przygotowuje koncepcję i prowadzi rozmowy z rządami Polski i Niemiec w celu omówienia i dopracowania koncepcji instytutu językowego.

Podsumowanie

Strategia to dokument, który wyznacza kierunek działań, określa cele i przedstawia sposoby skutecznego wdrożenia w życie polityki językowej w środowisku pozaszkolnym. Aby regularnie monitorować postępy w wdrażaniu strategii, będzie raz w roku odbywać się spotkanie ewaluacyjne, w którym będą uczestniczyć przedstawiciele wszystkich organizacji odpowiedzialnych za projekty językowe.